

„LUPTA PENTRU LUMINA“

„LUMINA PRIN LUPTA“

REVISTA LITERARA

APARE ODATA PE LUNA

Director, T. H. M. STOENESCU

SUMARUL

Pag.		
193.	—Plimbarea din urmă, poezie.....	de Nicolae Țincu
191.	—O zi de distracție.....	” D. Teleor.
198.	—Rolul curtezanelor în anticitate.....	” Mihail Demetrescu
208.	—Dimineți Senine, poezie.....	” Th. M. Stoenuescu
209.	—O pereche.....	” D. Teleor
211.	—Viața, poezie.....	” Nicolae Țincu
214.	—Relațiunile României cu Rusia.....	” G. P. Samurianu
223.	—Miron Costin.....	” Gheorghe Adamescu
235.	—Gelozie, poezie.....	” Carol Scrob
236.	—Generalități asupra electrologiei.....	” Const. G. Costescu
243.	—Vis, om, poezie.....	” Carol Scrob
175.	—Ciocoiți vechi și nui, roman.....	” N. M. Philimon.

BUCURESCI

TIPO-LITOGRAFIA DOR. P. CUCU, BULEVARDUL ELISABETA, 8.

1888.

REDACTIA SI ADMINISTRATIA „REVISTEI LITERARE“

4, Strada Regală, 4.—București.

PREȚUL ABONAMENTULUI:

Pe an, 20 lei; pe 6 luni, 10 lei; pe 3 luni, 5 lei.

COMITETUL SOCIETATEI REVISTA LITERARA

Vice-Președinți: } Romulus N. Preda; și
C. Popovici.

Director, Th. M. Stoescu.

Secretar, N. Iliescu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Membri și Colaboratori:

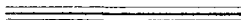
D-nii: G. Ionescu Gion;—Maurice Cohen;—Aug. R. Clavel; Mihail Demetrescu;—C. Drăgulinescu; D-na Cornelia Emilian; D-na Matilda Poni;—D-na S. Gârbea; D-ra Anna Ciupagea; D-ra Elisabeta M. Ionescu;—G. I. Jolnay;—I. N. Iancovescu;—Scrob Carol;—Th. M. Stoescu;—Dumitru Stăncescu;—Al. Slăniceanu;—Țincu Nicolae;—Romulus N. Preda;—St Grozea;—Gr. Ventura;—Traian Dumitrescu;—D. Marinescu Marion;—D. Teleor;—G. P. Samurianu;—C. Popovici;—Colonel G. Boteanu; Artur P. Gorovei;—Polichronie A. Sârcu;—Emanoil Călinescu;—Nicolae Réutu;—Vasile P. Simionov;—Dim. Mironescu;—Basile Botez;—Vasile I. Atanasiu. —Petre Gărcineanu;—N. Nedelcu;—A. C. Bacalbașa;—Locot-colonel Al. Ștefănescu. —Const. G. Cotescu.

REVISTA APARE ODATĂ PE LUNĂ.

Se consideră ca abonat cine primește 2 numere consecutive. Persoanele care nu doresc a fi abonate, sunt rugate a înapoia numerile.

„LUPTA PENTRU LUMINA“

„LUMINA PRIN LUPTA“

REVISTA LITERARA

APARE ODATA PE LUNA

Director, T. H. M. STOENESCU

PLIMBAREA DIN URMA

O vëzusem dimineața. Corpu'î slab, pe pat întins,
 Părea, stând în nemișcare, de al morții somn cuprins,
 Iară, frunză vestejită pe zăpadă aruncată,
 Fața ei pe perna albă o vedeam grozav schimbată.
 Era trist în acea casă, dar din cera far' cădeau
 Raze calde de la soare ce pământu 'nveseleau.
 Primăvara se 'ntorsese. Și cu floarea cè 'nflorește,
 Și cu pomul ce cu frunze acum iar se 'mpodobește,
 De ce n'ar reveni oare, ca și mugurii ce cresc,
 Rumeneala sănătăței pe obrazu'î fecioresc ?
 Cu asemenea gândire m'am întors trudit acasă
 Ș'adormii fiindu'mi capul rezemat în mâini pe masă.

În puterea nopței, iată, că la mine vine ea ;
 Ochii'î vii, obrazu'î rumen, ca un soare strălucea.
 — Să vii mâine, zise dënşa, să mă plimbî ca altă dată ;
 „D'al tēu braț e multă vreme de când n'am mai fost purtată.
 „Și o lungă colindare o să facem noi acum,
 „Vom vorbi, dar în gând numai, vom vorbi duios pe drum

„De plimbările frumoase în trecut de noi făcute
 „P'ale riului verzii malurii, pe potecile pierdute
 „Printre braziii dupe munte, pe . . .“

Dar vorba nu sfârși

Ș'al ei chip frumos și vesel dinaintea mea peri.

Deschid ochii. Era ziuă. Mă ridic și cu grabire
 In spre casă'î mi'ndrept pașii. De departe-a mea privire
 Vede poarta'î îmbrăcată numa'n negre draperii,
 Ce 'ncepură să se miște ca și când ar fi fost vii.
 Se părea că mă cunoaște mohorâtele perdele
 Sau d'o mână ce mă chiamă cletinate că sunt ele,
 Ba chiar vântul când o dată mă puternic le umflă,
 Pe sub negrele lor cute chipul ei mi s'arătă.
 Aî fi zis că s'ascunsesse printre ele pânditoare,
 Intrebând drumul cu ochii dacă nu măi vii eu oare.
 Știind bine nerăbdarea'î, pasul cât pot mi'l iușesc,
 Zbor spre casă'î într'un suflet și pe dânsa o găsesse
 Imbrăcată 'n rochie albă, iar pe cap având beteală—,
 Iși făcuse de mireasă și vestminte și găteală—
 Și așa împodobită pe un pat frumos dormea.

In ajun bal de logodnă la amice dase ca
 Și danțase zvăpăiată pân' puterile 'și sfârșise,
 Iar acuma, doborită, dormea dusă, fără vise.
 Cu podoabele pe dânsa ș'adormită cum era
 La biserică un mire iubitor o aștepta,
 Mire osebit c'un nume ce cu greu se poate spune.
 In trăsura aurită, copleșită de cunune,
 Corpul ei pălit, cu pompă prin oraș va fi purtat,
 De popi, rude, de prietenii și de muzică urmat.

Imprejurii lume multă, în tăcere grămădită,
 Somnul dulce îi admiră și figura liniștită,
 Iară muzica un cântec intona pătrunzător ;
 E știut că melodia face somnul măi ușor.
 Toți nuntașii sunt de față, ceasul de pornire sună,
 Brațe-amice o ridică în trăsura să o pună.

Dupe ea, pe jos, aproape de trăsură, m'am ținut ;
 La biserică d'acasă ast-fel drumul l'am făcut.
 Ins'acuma se schimbbase vremea pên'aci frumoasă:
 Pe pământ ca și pe-obraze curgea ploaia tânguioasă.
 Iară dânsa ce, plăpândă, o știam cât suferea
 Când cu nori se 'ncrunta cerul, acum pare că zîmbea.
 Și dormea, dormea tot dusă .. 'Mî-adusei atunci aminte
 Jocurile ei zburdalnicei și naivele'i cuvinte
 Când, pe serile cu lună saū l'al zilei răsărit,
 Străbăteam cu dânsa câmpul înzmăltat și înflorit ;
 'Mî-adusei atunci aminte cum de farmecele firei
 Se'mbăta sufletu'i tēnēr, rob ales supus simțirei.

De o vreme se ștersese toți și toate 'n jurul meu,
 Știam doar că dupe dânsa, dus pe gânduri, mergeam eū,
 Dar încolo nu'mî dam seama nici pe unde, nici cu cine
 Mē aflam ; ochiī privirea ș'absorbiseră în mine.
 Negreșit că numai singur rămăsesem eū cu ea,
 Și cu dulci și blānde șoapte auzeam cum îmi vorbea.
 Ce de lucruri mi-a spus dânsa și cu ce viers mi le spuse !...
 Dar trāsura auritā simț din mersu i că stătuse.
 La biseric'ajunsesem. Dânsa nu s'a deșteptat.
 Iar ca somnul să nu'i fie de nimica turburat,
 Intr'o cameră o puse, neguroasă, strimțā, unde
 Zgomotele din afară și lumina nu pătrunde.
 O lāsai ca să 'și urmeze somnul ei profund, tihnit,
 Chipul ei după ce ênsă drag și lung l'am mai privit.

Plin de scumpa'i amintire, m'am întors trudit acasă,
 Unde-am adormit cu capul rezemat în mână pe masă.
 În puterea nopții, iată, că la mine vine ea,
 Dar un foc straniū acuma în privire îi ardea,
 Iar cu pasul nu mai calcă, nu mai merge pe podeală,
 Ci plutea cu rochia'i albă și cu falnica'i beteală.
 — Mulțumesc, îmi zise dânsa, cu un glas înduioșat,
 „Mulțumesc că ânc'odată, cum doream, azi m'ai plimbat.
 „A fost grea plimbarea noastră, dar de-acuma ea se curmă,
 „Alta noi nu vom mai face: e plimbarea cea din urmă !“

Nicolae Țincu.

O ZI DE DISTRACTIE

Nu știu din ce pricină prietenul meu Filache Mânză-țeanu a fost în ziua aceea așa de distrat. Nu știe nici chiar el. Dar a fost distrat cum nu s'a mai pomenit vr'o dată în analele zăpăceleii omenești.

Indată ce s'a dat jos din pat s'a spălat pe ochi cu niște lapte dulce pe care uitase să 'l bea seara. S'a frecat pe dinți cu cenușe din sobă și și-a netezit părul cu peria de văcsuit ghete. Peste jachetă a îmbrăcat o manta de cauciuc, lungă până 'n pământ, de și pe cer nu se zăria nici măcar un firicel de nor. S'a încălțat cu bocanci potcoviți cu care făcuse excursiuni altă dată prin munți, și-a deschis umbrela de ploaie și a eșit pe stradă. Ducându-se la bărbier ca să se rază, artistul l'a rugat să se desbrace, și el, și-a scos mantaua de cauciuc, și-a scos jacheta, și-a scos vesta, și-a scos o flanelă cu buzunare. Când era să 'și scoată și cămașa, bărbierul a pus mâna pe el și l'a oprit. De aci, fiind că avea însemnat în carnetul său ca să cumpere două cărți de literatură, ce apăruseră atunci de sub tipar, se îndreptă spre o librărie. În drumul său însă dete peste o grămadă de cărămizi noi, roșii, luă două cărămizi la subțioară, le duse acasă și le așeză cu multă îngrijire în vasta sa bibliotecă, alături cu volumele nuvelistilor români. Se mai dichisi puțin. Iși pomădău mustățile cu vacs și se pudră cu prafuri de dinți pe obraji. Scoase

bocancii cari il cam supărau și puse în picioare niște șoșoni fără tocuri. Apoi plecă căci era invitat să urmeze cortegiul funebru al unui prieten din copilărie. Când ajunse la locuința repausatului, dricul tocmai eșia din curte. Se amestecă și el printre rude și prieteni și porni dupe mort, la pas, cu capul gol și cu ochii în pământ. Tot mergând așa, ajunse pe strada Bateriilor, la spatele unei căruțe cu apă gazoasă. Dricul apucase pe altă parte. Când căruța intră în curtea fabricii, el se opri în loc, ridică ochii către cer și rosti un mic discurs de mort, laudând meritele repausatului prieten care avea să rămâie acolo în cimitir! Vizitiu și toți oamenii fabricii de băuturi gazoase se strimbaseră de rîs. Apoi l'aŭ luat două inși de subțiori și l'aŭ scos afară din curte. El repeta mereu, printre gemete și sus-pine: „Lăsați-mă, lăsați-mă să mai adresez încă un cuvânt de adio prietenului care să duce!“

S'a îndreptat spre o cafenea. Aci a sorbit încet și în timp d'un sfert de oră apa din pahar, iar la urmă a dat peste cap cu repeziciune ceașca cu cafea. Fiind-că se cam umpluse de noroi, s'a dus la un văcsuitor de pe stradă ca să 'i lustruiască șoșonii. Seara, dupe ce a mâncat la un birt în timp de trei ore, așa că se speriasse birtașu că n'o să mai plece, a luat'o încet-încet spre casa unde șezuse cu chirie cu două luni înainte. A intrat în odaia de dormit, s'a desbrăcat pe întuneric și s'a vîrit în pat.

Aci a dat peste un corp moale și cald, iar o voce subțirică și dulce îi zise, luându'l de sigur drept alt cine-va: „Dar ce-ai pățit să vii așa de vreme astă-seară?...“

Dumitru Teleor.

ROLUL CURTIZANELOR IN ANTICITATE

— STUDIU CRITIC —

(Urmare și fine)

Se zice că un oracol prezisese Semiramidei că va muri de mâna fiului său Ninias. Nu se știe dacă aceasta s'a întâmplat, ceea-ce se știe este că disparu repede și că Ninias luă frânele statului. Pe templul care primi rămășițele sale mortuare fu săpată o inscripțiune conținând următoarele cuvinte:

„Natura 'mă a dat corpul unei femei, faptele mele m'au făcut de o potrivă cu cel mai viteaz dintre oameni. Înainte de a domni eă în Asiria, nici un asirian nu vĂzuse mĂri. Eă am vĂzut patru mĂri ce nimeni nu aborda-se, și le-am supus legilor mele. Am constrĂns rĂurile sĂ curgĂ pe acolo unde voiam eă, și n'am voit sĂ curgĂ de cĂt prin locurile unde trebuiau sĂ fie folositoare. Am imbelșugat pĂmĂnturĂ sterpe udĂndu-le cu rĂurile mele. Am ridicat fortĂreșe tarĂ. Am construit drumurĂ printre stĂncĂ impracticabile. Am pavat cu banii mei drumurĂ unde nu se vedea de cĂt urmele fiarelor sĂlbaticе, și în mijlocul tuturilor acestor lucrĂri am gĂsit vreme cu prilej și pentru plĂcerile mele și pentru ale prietenilor mei.“

Din aceastĂ inscripțiune reiese rolul curtizanei Asiriene în toatĂ grandoarea sa. Jaloanele civilizațiunii asia-

tice sunt aruncate de dansa. In deşert Babilonia, Orientul, vor suferi servitutea Perşilor, servitutea lui Alexandru şi a generalilor săi. Invinşii vor învăţa pe învingătorii lor meşteşugul voluptăţilor, şi vor comunica armatei macedonene frigurile desfrânării şi toate rafinamentele unui lux orbitor.

Să vedem acum, dacă în Chaldea, acest leagăn al societăţilor primitive, femeile patriarhilor, prinţesele Bibliei au fost alt-ceva de cât nişte adevărate curtizane.

A face apologia acestei clase de femei, date cu totul plăcerii şi dragosteii, nu va să zică a face apologia viţiului. Viţiul, nu se numeşte viţiu de cât pentru că se supune unor mobile josnice. Viţiul implică un caracter de depravaţiune, pasiunea însă înobilează. Viţiul este stigmatul infamant, pasiunea este flacăra care purifică. Să nu uităm, domnilor, că virtutea câte-odată se inspiră de focul pasiunii. Sunt virtoşi cari n'ar fi fost nici odată mari dacă nu ar fi iubit.

La începutul societăţilor, în Asia, este probabil că formele constituţiunilor şi ale legilor, nefiind încă bine izvodite, femeia veni în urma omului, fără ca să i fi părut lui de trebuinţă ca să se lege de dansa printr'un contract. În Chaldea, instituţiunile religioase, creiază un fel de căsătorie care prescria ca femeia să rămână pururea lângă stăpânul ce i se dă. Acest stăpân însă poate să 'şi mărească numărul nevestelor sale până la cifra care 'i place. Nevestele lui sunt bogăţia sa, şi cu cât are mai multe neveste cu atât mai mulţi copii va număra, şi prin urmare servitorii cari vor lucra şi vor mări moşiile sale. Cu acest chip el îşi va stabili rasa sa, îşi va fonda regatul său. Căsătoria primitivă deci implică în germene instituţiunea seraiurilor, şi nevestele nu erau alt-ceva de cât nişte *curtizane*. Aceste Chaldecance aparţineau aceluia care le lua, şi se dădea lui fără nici un scrupul. Orî-ce străin care păşia pragul domestic, poseda acest privilegiu de a avea pentru dansul femeile gazdei sale, dacă aceasta 'i-ar fi făcut plăcerea.

Când Abraham primi în casa sa pe cei trei călători desemnați de sfânta Biblie ca îngeri, și când el îi adăposti o noapte sub acoperemântul casei sale, Sara deveni mumă fără ca bărbatul său să fi putut pretinde că ar fi contribuit cu ceva la paternitatea lui Isac. Loth nu se temu de a arăta pe cele două fiice ale sale celor două oameni cari veniră să 'i ceară azil cu o zi înaintea ruinei Sodomei. În sfânta scriptură, când are să se întâmple un mare eveniment, cum spre pildă nașterea unui copil care are să înveselească sufletul patriarhului, aceasta se întâmplă tot-dea-una dupe vizita a două străini ce pretind a fi trimiși dumnezeuștii, și cari au făcut stăpânului casei neprețuita favoare de a petrece o noapte în casa lui. Textele ebraice sunt pline de probe relevând că femeia aparținea succesiv cutărui său cutărui membru al familiei în care se găsea ea. Iuda, al 4-lea fiu a lui Iacob, a însurat succesiv pe două din fii săi cu o fată numită Thamar, care, la moartea primului ei bărbat, luase în căsătorie pe cumnatul său. Ea își promitea, la moartea acestui al doilea bărbat, dupe obiceiul ebraic, să se căsătorească cu fiul cel mai mare al lui Iuda; însă socrul său temându-se de a nu deveni mumă, refusă mâna fiului său. Thamar atunci se acopie cu un vël, și, — zice Biblia în cartea Facerei — punându-se în drumul socrului său Iuda, ea știu să 'i inspire dragoste, și ceru ca zălog al făgăduelilor ce 'i făcuse el, de a 'i ceda inelul, brățara și toiagul lui. Iuda nerecunoscând-o, consimți la toate acestea. Cât-va timp după aceia, văzând că nora sa era să devină mumă, Iuda o crezu vinovată de o crimă și voi ca ea să fie arsă de vie. Atunci ea îi dete înapoi inelul, brățara și bastonul lui, descoperindu-i adevărul și nedreptatea bănuelilor sale. Se înțelege că Tamar n'a mai fost arsă de vie.

Așa dar în Chaldea, și mai târziu în țara Hanaului, nevestele tuturilor acestor mari șefi patriarhali pot trece succesiv la fie-care din membrii familiei și alcătuesc o turmă numeroasă. Cea mai bătrână din ele

se bucura de un fel de autoritate asupra celor-l-alte, însă aci se mărgineau privilegiile sale. Moise opri căsătoriile între rudenii. El avu de metresă, o Etiopeana lângă care îi plăcea să 'și petreacă ceasurile sale când era obosit de Incrările sale legislative. Maria, sora sa, dojenindu-l pentru această legătură, iuima prorocului se întristă amar, și Maria devenind leproasă, biblia spune că Moise ar fi pedepsit-o pentru murmurile sale contra fratelui său. Așa dar streinelor, adecă acelea care nu se închinau adevăratului Ehova, precum Moabitele, Egiptencele, nu erau văzute rău de simințiile lui Israel, pe care le mângăiau de suferințele călătoriei prin deșert.

Când Iosua succedă lui Moise, el trimise doi spioni în Erihon care dormiră în casa unei streine cu numele Rahab, care îi ospătă și îi protejă contra gardelor regelui Erihonului, după cum spune Biblia la Capitolul II *Cartea Judecătorilor*. Această femeie fu cruțată împreună cu familia sa și fu lăsată să locuiască printre fii lui Israil. După moartea lui Moise să știe cu siguranță că Israeliții nu mai resimțeau o ură mare împotriva acestor streine. La epoca nașterii lui Samson, femeia lui Manoah zise bărbatului său : „*A venit la mine un om al lui Dumnezeu a cărui față era asemenea feței unui ânger a lui Dumnezeu foarte venerabil; însă nu l'am întrebat de unde era el, și el nu 'mî-a spus numele său.*” Manoah voi să revadă pe acel venerabil om care venise la dânsa, și autorul *cărții judecătorilor* adaogă că Manoah confirmă făgăduința făcută femeiei sale că ea va zămisli un prunc. Ni se va da voe să credem că acest onorabil necunoscut cu fața de ângerul Domnului nu fu tocmai străin de nașterea lui Samson, care veni în lume cât-va timp dupe aceia.

Samson, cu toate că omul Domnului, aceasta nu 'l împedică de a lua în căsătorie pe o filisteană, dar el nu rămase mult timp cu ea. Ducându-se la Gaza, o aș al vrăjmașilor lui Israil, el intră la o curtizană și petrecu acolo o parte din noapte. Biblia ne spune că pen-

tru acest fapt inspirația divină s'ar fi retras de la densusul, și ar fi suferit vre-o pedeapsă, căci după cât-va timp petrecut în societatea acestei curtezane, el o părăsi chiar în mijlocul acelei nopți, pentru a se duce să se întâlnească cu filistenii adunați, și smulgând porțile Gazei le transportă pe un vârf de munte.

O altă curtizană, anume Dalila, reuși să se facă a fi iubită de Samson așa de mult că o legătură înlinsă se statornici între densesii. Dar se vede că Samson saū nu prea rēsplētea într'un chip generos iubirea ei, saū cā dēnsul o plictisea, lucrul e cā într'o bunā dimineatā, Delila predā pe amantul sēū vrājmașilor lui. Dalila subjugase pe Samson și sințea un fel de mândrie cugețând cā dēnsa înlānțuia prin frumusețea ei pe cel mai viteaz dintre Izraeliți. Nu era greū filistenilor de a presimți cā acest șef, neinvins pentru toți, trebuia să se încovoae mai mult de cāt alții sub jugul amantei sale. De aceia, filistenii prinserā pe bietul Samson lāngā Dalila, dupe ce dēnsa il adormise prin mângāerile sale.

Dupe judecātori, cānd regalitatea se stabili, suveranii Izraeliților aveaū mare iubire pentru supusele lor, acele ebreici frumoase pe cari ei le vedeaū din innālțimea teraselor, invēluite în rochile lor pline de unde, ducēndu-se la fāntānā s'și umple urcioarele de apā. David, într'o zi, plimbāndu-se pe acest soiū de platformā care în orient înlocuește acoperēmēntul caselor, zāri o femeie care se scālda. Textul Bibliei adaugā ca ea era foarte frumoasā la vedere. Este probabil cā regele o vėzu în acea curte interioarā, ce aveaū mai toate locuințele din Erusalim, și in care se gāsia un bazin pentru bāi. Aceastā poeticā aparițiune fu surprinsā de David într'una din acele serī calde cānd, buzele sunt setoase de sērutāri, cānd inima este purtatā spre visuri de poet. El simți într'ēnsul nāscāndu-se arzātoarea dorințā de a avea pe Betsaba, femeia lui Urie, unul din cei mai bravi generali ai armatei sale. El trimise la dēnsa oamēni care 'i-o aduse, și dragostea lor fu reciprocā. David, pentru a preveni dreapta mānie a lui Urie, se în-

sărcină de a trimite pe acesta la un post destul de periculos într'o luptă care se dădu contra Amoniților la asediul cetății Rabba. Când Urie fu ucis, regele se căsători cu văduva sa. Proorocul Nathan, impută lui David fapta sa ; însă dupe ce regele făcu act de pocăință, urmă a gusta plăcerile iubirei lângă scumpa sa Betsaba, nefiind mai de loc preocupat de chipul cum se purtase pentru a o obține. Betsaba îi dădu un fiu care trebuia să întrecă pe părintele său în glorie și în isprăvi galante. Acesta fu Solomon, supranumit înțeleptul.

Tênăr, frumos, brav, punându-și poporul la grele biruri pentru a 'și satisface gusturile sale lusoase, Solomon avu ceasul său de amețală în care făcu să se înalte temple zeitei Sidonienilor, lui Camus zeul Moabiților și lui Moloch zeul Amoniților. Sub domnia lui, aurul și argintul devenise tot așa de comune, ca și piatra. Hergheliile sale erau pline de cai ; seraiul său conținea mai multe mii de femei. Pe ulițele Erusalimului se vedeau corturi pline cu fete din Idumeia. Când renumele său ajunsese la culme, o regină a Arabiei Fericite voi să cunoască pe celebrul prinț ebreu și a'l încerca prin niște ghicitori pe care dânsa dorea să le deslege el. Ce puteau să fie acele ghicitori, în cât regina Saba să vie din așa depărtare spre a le supune înțelepciunii lui Solomon ? Poate vre-o taină a iubirei. Nu rămâne de cât să căutăm care era chestiunea ce putea să deslege mai bine un rege voluptuos lângă o prințesă care venea a-nume tocmai din Arabia Fericită. Istoria afirmă că ea fusese satisfăcută de răspunsurile lui Solomon și fu încărcată de daruri scumpe de risipitoarea sa gazdă regală.

Un asemenea suveran nu se conforma de cât în exterior prescripțiunilor legei.

Imbrăcat într'o rochiă albă, cu talia strânsă într'o cingătoare de purpură, cu brațele încărcate de brățări, fie-care zi presenta pentru dânsul ocaziunea unei noi cheltueli sau a unei noi plăceri. Un asemenea rege, de bună seamă că nu consacra toate diminețile studiului înțe-

lepciunei, de vreme ce pururea era ocupat saŭ cu conducerea carelor sale, saŭ cu primirea unui filtru de iubire din mâinile vr'unei frumoase Sionite.

Solomon trece drept înțelept. Înțelepciunea de pe acea vreme nu era însă alt ceva de cât cunoașterea oare căror cestiuni de legi saŭ de poezie, saŭ câte-va precepte de filosofie care consista întru a înfățișa reguli de conduită saŭ reflexiuni asupra diferitelor situațiuni ale vieței, sub forma unor sentințe scurte. Solomon excela în arta de a scri sentințe. Iată fără îndoiala ceia ce'l face să treacă drept înțelept.

În vreme ce puse de-a'î construi palate din lemn de cedru, el ordonă să i se ciseleze vase de aur pentru serviciul curții sale în număr de peste 3000 de cupe, în vreme ce corăbiile îi aducea din Ofir perle, metale, ivoiri, lemn de sandal, maimuțe și păuni, covoare babiloniene, vestminte bogate, parfumuri care ardeau la colțurile respintilor din Erusalim—ast-fel erau elementele existenței sale. Lucsul modern nu este nimic în comparație cu risipele unui Solomon, saŭ ale unei Asuerus, saŭ ale unui Semiramis, saŭ Cleopatre.

Sub Asuerus, suveranul Persiei și al Mediei, se regăsește una din cele mai vechi figuri despre un concurs de frumusețe care avu loc la Suzan, capitala regatului Asirian. Asuerus, desgustat de Vasty, favorita sa, care avea titlul de regină, el o repudiă, însă simțea că apasă pe inima lui un urât adânc. Sfatul regese hotări să'l distragă de la această amară întristare aducându'i înainte pe cele mai frumoase fete din imperiul său pe care le adună și le puse sub paza lui Hegaï, eunucul regelui. Regele avea să aleagă pe cea mai frumoasă din toate.

Era în orașu Suzan o fată numită Ester, nepoata ebreului Mardoheu. Ea avea talia frumoasă și fără îndoială, din cauza frumuseței ei, fu adusă în casa regelului sub paza lui Hegaï. Câștigând bunele lui grații ea locui într'unul din cele mai frumoase apartamente ale seraiului curtizanelor, și două luni după șederea sa acolo fu prezentată monarhului care simți numai de cât

un nou amor născându-se în inima sa veștejită, și o luă de soție. Suirea Esterei pe tronul lui Asuerus sosea tocmai la timp pentru a salva pe Israeliții de o primejdie eminentă. Ea află că Aman, ministrul regelui, dăduse un decret de măcelărirea compatrioților ei din toate provinciile. Instigată de Mardoheu, ea se prezentă numai de cât cu fața în lacrimi înaintea lui Asuerus, — ceia ce era contra legii, — și obține de la dânsul ca el să asiste cu Aman la un prânz ce 'i va da ea. Acolo, ea îndrăznește de a declara origina sa și obține de la dânsul o favoare deplină. Aman fu dat morții și Israil gustă un ceas fericit din cauza influenței puternice a unei fete tinere asupra spiritului lui Asuerus. Precum vedem, la Ebrei, femeile nu se temeau de a se da altora pentru a face să reușească proiectele lor.

Sub cortul lui Olofern, Iudita s'a dat Oaspelui său pentru mântuirea lui Israil de o peire sigură.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nimeni nu se poate îndoii asupra caracterului mai tuturor femeilor care au avut un rang în istorie. Rolul lor este rolul unei curtisane, însă ele țin rangul suprem pentru gloria unui popor. Pentru ce formau ele o corporațiune atât de puternică? Pentru că fără ele, un suveran nu ar fi putut avea mărirea. Orientul își deschidea seraiurile sale, grădinile sale, hergheliile sale. Acest lucs mare de a întreține mii de femei, punea în circulațiune sume colosale care făceau să înflorească artele, comerțul, navigațiunea. Corăbiile brăzdau mările ca să meargă să caute aurul, purpura, mătasa, ivoriul; iar națiunile schimbau între dânsese tratate fondate pe interesele lor reciproce. Lucrători numeroși ciselau pietrele scumpe cu care Siriencele se împodobiau și întemeiau cu chipul acesta o școală artistică. Alții țeseau linul cel subțire sau depănau stofele cele mătăsoase cu care ele se acopereau. Arhitectul desemna casele lor somptuase. Artistul sculpta, în zidurile cele nalte, flori desvoltate,

în vreme ce lucrătorii amestecău în zugrăvelele salelor azurul, purpura, catifeaua. Pasiunea ce excitaău curtizanele nu întreţinea ea oare liniştea oraşelor ? Şi când oare un popor îşi creiază forţa şi bogăţia sa, dacă nu în perioada de pace şi linişte interioară ? Când şiroaiele de sânge cursese ; când sabia secerase capetele triburilor înfloritoare, curtizanele apăreaău ca fecioarele simbolice ale păcei pe un câmp de măcel, pentru a pofti pe toţi oamenii la odihnă şi la iubire. Culcaţi la picioarele lor, oamenii uitaău de a se sfâşia uniă pe alţii ; fără aceste curtezane, ei şi-ar fi reluat repede pornirile lor selbatece. Uniă moralişti le-aă acuzat că au corupt moravurile. Din potrivă : curtizanele aă 'mlădiat moravurile inspirându-le toate rafinamentele luxului şi ocupaţiunile lor revelează importanţa rolului ce ele îndeplineaău în civilizaţiune.

Savante şi chiar literate, ele trebuiaău să posede regulele poeziei şi ale muziceă. Memoria lor reţinea cele mai frumoase cântece elegiace pentru a le supune la deosebite împrejurări. La vremea prânzurilor ele cântaău şi formaău în urmă danţuri cari eraă ca un fel de balet-pantomine, în care ele representaău mai toate actele, mai toate peripeţiile iubireă. Vorbind melodios dialectul oriental, ele improvisaău pentru femeă poveşti de dragoste sau de reboiă, şi le învătaău meşteşugul de a face să nască turburarea şi beţia prin gesturi şi atitudini. Aceasta era adevărata lor limbă, limba cea mai expresivă. Fără îndoială, natura era singura lor călăuză în declamarea pieselor ritmate, şi continuitatea sunetelor drăgălaşe, plângătoare şi dulci, care se exalaă din buzele lor iubitoare, trebuia să aibă un farmec nebiruit şi să arunce pe auditori într'un fel de aiurare. Interprete a tuturilor simţimântelor, durerea şi bucuria, ele excitaău emoţiuni dulci şi cufundaă simţurile într'un fel de amorţeală plină de voluptate. Această lume de curtizane antice forma adevărata societate pe care nici un prejudiţiu nu putea să o vestejească, şi în care un cetăţean ţinea ca o mare cinste de a fi introdus. În orient, unde feme-

ile erau mai în tot-dea-una proprietatea celor mari, ele puteau să pună în mișcare mai multe bogății de cât în Grecia, și a creia, prin urmare, o civilizațiune mai puțin adâncă dar mai fastuoasă, însă ceia-ce nu li se poate contesta este că curtisanele au intronizat, celand-intâi, acest cult și acest sentiment ideal al frumuseții.

Curtisanilor aparține de a transmite raselor ce ele zămislesc, perfectibilitatea formelor, curățenia și nobleța plastică, fără aceste diverse caractere, omul ar pierde seducțiunea sa, ar deveni inform și bestial. Rasele, des crescând tot mai mult, dorința iubirei n'ar mai înlănțui ființele, grosolana urățenie le-ar separa. Deci acest cult al materiei, pe care une-orî filosofii îl nesocotesc, implică cea mai nobilă idee a măreției omenești.

Curtizanele au fost adevăratele femei în antichitate, căci ele au ținut câte-odată în mâinile lor destinele unui mare popor. În deșert caută unii să le veștejească, frumusețea lor este e fortăreață. Oare adevăratele femei nu sunt acelea cari au pălit la focul pasiunii, sau care au murit de dulcea boală a iubirei? Caracterul ideal al femeii nu se poate schimba. Curtizana sau matronă, regină a plăcerii sau fecioară în delir, un ceas de pasiune adevărată poate să ilumineze fruntea sa cu aureola sacrificiului său a virtuții. Iubirea pune în inima prințesei sau a curtizanei aceeași sete a bine-lui și a frumosului, buzele lor se adapă la aceeași cupă. Iubirea le deschide, atât uneia cât și alteia, cheile paradisului. Viața aceasta nu spune nimic acelor care pun pază împrejurul sufletului lor. Iubirea este aceia care face pe om să creadă și să nădăjduiască. Femeia care moare fără să se fi gândit la acea nemurire numită *cer*, n'a iubit nici odată, ea n'a urmat nici de cum cugetarea ființelor răpite în acea patrie unde ele ne așteaptă, unde noi le iubim încă dea-lungul vremei și a spațiului. Iubirea desminte toate sofismele care afirmă că moartea este cel din urmă cuvânt al vieții. Iubirea se urcă mai sus de cât știința, fiind că iubirea are aripă, în vreme ce știința nu are.

Mihail Demetrescu.

DIMINEȚI SENINE

I

FLUTURELE ȘI FERICIREA

Când primă-vara dulce vine,
 Copilul vesel prin grădine
 Săltând, aleargă dupe fluturi,
 Și când se 'ntâmplă pe vr'o floare
 Să dibuiască unul care
 E 'nțepenit între țesuturi,
 Il ia de aripi, și se crede
 Stăpânitor pe tot ce vede.

Dar fluturele dacă-î zboară,
 Să fie prins nu mai revine —
 Și dupe aripele-î fine
 Îi lasă-o pulbere ușoară.

Așa și omul, când pricepe
 Că 'n sufletu-î pornirea 'ncepe,
 Aleargă dupe fericire,
 Și când se 'ntâmplă de găsește
 La altul cea-ce dorește,
 Avere, glorie, iubire,
 I-o smulge, și-ast-fel i se pare
 Că e 'ntre oameni cel mai mare.

Dar fericirea când îi piere,
 Nu are când să mai revie, —
 Și dupe-o scurtă bucurie
 Îi lasă-o vecinică durere.

Th. M. Stoenescu.

O PERECHE

Bêtrâna îi petrecu până la poartă. Aci se opriră în loc ca să mai își spue ce aveau de spus. El, îmbrăcat cu hainele cele bune, de pe fundul lăzii, cum s'ar zice : Jachetă de postav negru trecând de genuchi în jos, cu multe pete pe piept și pe poale, care rezistaseră benzinei și spirtului de mașină, cu nasturi îmbrăcați și desbrăcați, cu guler căzând în jos la spate și lăsând să se vadă butonul de cilic de la gulerul cămășei ; pantalonii ca ou de bibilică croiți anevato ; vestă cadrilată ; cravată verde deschis cu o cracă de mărgean înfiptă în ea ; guler nalt și îndoit înaintea bărbiei ; lanț de alamă suflat cu bronz ; alt lanț de păr de om împletit, cumpărat de la o mănăstire ; mănuși albe de bumbac, cam lungi și cam largi ; ghete cu două tălpi cu plută, cu tocuri nalte și subțiri cât firfirica, cu scârțiiitori, cu bizețuri ; căciulă de astrahan potrivită în trei caturi și lustruită cu unt de migdale.

Ea : Rochie de faî ca gălbenușul de ou clocit și bătând mai mult în verde ; ghete de piele poleită și cu găurele la bot, tocuri foarte nalte și subțiri ; lanț îndoit de aur atârnat de gât și căzând până în briu unde se află vîrit o ghioacă de ceasornic, stricat a doua zi dupe cumpărare ; brățări de boabe mari de chihli-bar alternând cu boabe de zmarald și împreunate

printr'un *lastic* ; mânicuțe cu rețele albe în voaltă ; rujuri în fața oului de curcă la gât și la piept ; broșe de aur cu fotografia unei persoane necunoscută ei ; toarte de mahmudele în urechi ; pălărie de atlas alb ca crinul pătată pe la încrețitură, cu urme de degete prin alte locuri, cu flori mari de mac roșu feștelite cu un *panaș* înalt la mijloc și semănând a fi un mă-nuchi de fin ghizdei, cu vr'o zece boabe mari de corderoș roșii, de piersici, de zarzăre, de cireși bine imitate — în partea din dreapta a pălăriei, cu vre-o trei rënduri de lanțulețe de bronz, ruginite și încurcate, în partea din stânga, cu un gândac—cărăbuș—verde, galben, într'un ac de pe la ceafă : umbreluță de atlas alb plesnită, găurită, pătată ; batistă fistonată și parfumată, înfipță într'un buzunăraș de la piept.

Și așa gătiți se duceau să se plimbe, pe jos, să se pozeze poate, să dea vizite. În dreptul porței se mai scuturară cu palma stropită cu scuipat, pe ici, pe colo ; pe poalele jachetei, pe pantalonii. Cu batista a murdară suflă prafu de pe ghete, cu a curată își suflă lung și sgomotos nasul ; se uită la nori, se uită în dreapta, în stânga, flueră, făcu câte-va țachismente din ochi, căscă, deschizând o gură cât toate zilele, se întinse, gemu, se scremu, tuși, dete din cap, scârții din ghete. Ea, își netezi părul pe temple, pe la ceafă, își potrive volanurile, turnelul, broșa ; atinse cu palma pălăria, se mai uită la ceasornic, rîse, spuse ceva, cam emoționată de atâta găteală.

Si în cele din urmă plecară. Bătrâna, muma lui, veselă, și plină de admirație, îi înfășură încă o dată în o privire dulce, duioasă de muma, și nu se putu opri d'a esclama :

— Talentatu măichi !..

Dumitru Teleor.

V I A T A

(dupe *Grenet Dancourt*)

N'am putut eũ nici-o-datã de loc sã mẽ domiresc.
Cum de oamenii sunt veseli lucru mare cã trãesc,
Și cum pot sã țipe dẽnșii,—secãturi pline de nazurĩ,
Contra morței ce te scapã de belele și neazurĩ.
Sã vedem, spuneți'mĩ, dacã vẽ simțiți prea incãntați
Cã sunteți femeĩ o parte, iar cei-lalți sunteți bărbați ?
Sunteți mulțumiți cu toții, mẽ rog, cu desãvãrsire ?
Și nici unuia nu'ĩ vine ca sã facã vr'o cãrtire ? . . .
V'ați nãscut pe lume, bine ! De acum o sã trãiți
Douã-zeci, trei-zeci anĩ poate, și mai mult dacã voiți.
Negreșit!... Pentru ce înșã ? V'ați gãndit la asta oare ?
Cãci ce facem noi aicea, ce ispravã, frãțioare ?
Iacã 'nbãtrãnim ș'atãta ! Și gãsiți cã e cu haz
S'ẽnșirați zile cu zile, duși d'al timpului talaz
Inainte pe a vieței cale grea, întortochiatã,
Fãr' sã poți prin anĩ în urmã sã te mai întoreci vr'odatã.
Ba nu zẽu, vẽ place, spuneți, cã zvãrliți v'ați pomenit
Pe-a pãmẽntului pojghiță, cãnd prin gãnd nici v'a pleznit
De la D-zeũ sã cereți vr'un așa hatãr de mare ?
Ș'admirãți, pãtrunși la suflet, admirãți destinul care
Vẽ 'nvãrtește cum vrea dẽnsul, cãci, purtãndu-vẽ de nas,
El vẽ zice : „sãri, pãpușã, sãri ! de sfoarã cãnd am tras“ !

In deşert îmi trudesc mintea, mă frământ ca vai de mine,
 Eu nu pot de loc pricepe ce găsiţi în viaţă bine.
 Ce fel, fără vre o ciudă, când te scoli din aşternut,
 Faci mereu aceleaşi lucruri ce şi erī le-ai mai făcut ?
 Să mănânci, să bei, îţi place, să te culci când vine ceasul,
 Să te 'mbraci iar la sculare, să te speli, să'ţi suflī nasul ?
 Şi d'ar fi numai atâta !... Găsiţi oare că'ī frumos
 Ca mereu să ?... Fugi d'acolo, viaţa'ī lucru plicticos.
 Ingeraş cu ochi albaştrii, rumeior, drăguţ la faţă,
 Spune'mi dacă'ţi place-o mână viguroasă când te 'nhaţă
 De urechi, căci, prea zburdalnic, făcuşi multe nebunii ?
 Profesor, spune'mi de'ţi place temnicer ursuz să fii
 Al copiilor ce'nvaţă, când prin craca cea stufoasă,
 Saltă cât e ziuica cântând pasărea voioasă ?
 Îţi convine la biuru'ţi să te duci, funcţionar,
 Să stai cu condeiu 'n mână toată ziua în zadar ?
 Simţi plăcere, preot tēnēr, să deslegi mereu păcate
 D'ale babelor căite ce de Domnul sunt ertate ?
 Masator de la spitale, fericit te socoteşti
 Că pe oameni, dupe arta'ţi, tot mereu îi pisăgeşti ?
 Vizitiu, recunoştinţă spune'mi dacă porţi naturii
 Când te hâfâni toată ziua sus pe scaunul trăsuri ?
 Medic iscusit, vorbeşte, simţi tu voluptoşi fiori
 Când cu arta'ţi minunată pe bolnavii tēi omori ?
 Senatori, deputaţi, care.... croiţi legi cum vi să cere,
 Simţiţi mare mulţumire răsturnând la ministere ?
 Doamnelor, de necredinţa soţilor nu suspinaţi ?
 Domnilor, vă vine bine de cucoane înşelaţi ?
 Vi se pare plăcut lucru, ca la fie-ce semestru
 Să plăteşti chiria casei, căci alfel vine sequestru ?
 Vi se pare plăcut lucru dezmiertatul soacrii glas
 Ce'ţi răsună la ureche mai la fie-care pas ?
 Vi se pare plăcut lucru să'ţi dai banii spre păstrare
 La bancheri ce fi'i mănâncă c'o senină nepăsare ?
 Pălăriile nevestii şi cărpeturī să plăteşti
 Fără ca s'ajungi cu moda vre-o-dată să sfârşeşti ?
 Să aibi dinţi care te doare şi copii ce nu te—ascultă ?
 Să aibi fete care cere să dai zestre cât mai multă ?

Vi se pare plăcut lucru ca pe stradă, dupe ploii,
 Să inoți ca un nemernic până 'n glezne prin noroi?
 Să crăpi vara de căldură, liorcăit de nădușeală?
 Iarna, prins de guturae, să aibă tuse, răgușeală?
 E plăcut ca, mai în urmă, dupe ce-ai îmbetrănit,
 Să'ți târăști trupul în silă, dăulat și prăpădit,
 Până când în sfârșit ceasul despărțirii să răsunе
 La clopotnița din ceruri, unde toți o să s'adune?
 Zău, vă place, mă rog spuneți, răspundeți unul măcar,
 Vi se pare dulce viața, nu găsiți traiul amar?
 Și-acum dupe ce atâtea vă spusei, — rele nu glume —,
 Tot vă mai socotiți încă fericiti a fi pe lume?
 Tot mai țineți la viață?... Drept să spuі că prea e prea,
 Dar faceți cum vă e pofta, eu mai bine voi tăcea.
 Insaș vrea să știu anume, care e acea putere
 Ce de viață vă lipește ca o muscă ce dă 'n miere.
 Oare firea cea măreață admirați care cum-va?
 E frumoasă, nu e vorbă, dar de când e tot așa !....
 Soare, lună, stele, ceruri, tot la fel stau neschimbate.
 Doar făptura omenească nu cred la ochi că vă bate!
 Uf, prost lucru e bărbatul, iar femeia, cam p'aci;
 Cu puțin de al ei seamă ea se poate osebi.
 Plicticoasă e viața, o știți dumneavoastră bine,
 Dar tăceți, fiind-că seama nu vă dați de ea ca mine.
 Și acum, când vă 'ndrug versuri, petrec eu, sunt mulțumit?
 De loc, ca și dumneavoastră; rămas bun, ne-am răfuit!

Nicolae Țincu.

RELATIUNILE ROMANIEI CU RUSIA

— STUDIU ISTORIC —

Fiind-că este vorba despre înrudirea lui Ștefan cel mare, domnul Moldoviei, cu Ioan al III, mare principe al Moscoviei, apoi nu este de prisos a adauga aci, că atât casa domnitoare (dinastia) din țările Române, cât și multe familii nobile române, s'aũ înrudit cu slavii vecini: poloni, ruși, bulgari, sârbi, precum și cu ungurii încă din secolul al XIII. dupe Christ, urmând până în timpii moderni.

Radu Negru, primul domn al Munteniei, dă în căsătorie pe fiica sa lui *Ștefan Milutin*, întemeetorul puterei sârbești... Dupe Radu Negru, care pare a se mai fi numit și *Tugomir Basarab*, urmează fiul său *Ivancu Basarab*, carele devine cuscrul lui *Michail*, regele Bulgarilor, dând pe fiica lui în căsătorie lui *Alexandru*, fiul lui Mihail. La rândul lui, acest Alexandru căsătorește pe sora lui după *Ștefan Dușan*, marele rege al sârbilor, în cât toate țările de la Dunăre erau sub dinastiei înrudite... *Alexandru Basarab*, avu două femei: una orthodoxă, muma fiului său Vladislav, iar alta catolică, *Clara*, cu care avu două fete, măritate: una dupe *Strașimir*, regele Bulgarilor, și ceala-l-tă numită *Annca*, după *Simeon cel bătrân*, regele sârb... *Vladislav Basarab*, urmând înainte politica predecesorilor séi — a se lega prin înrudire cu domniii slavoni de peste Du-

năre 'și mărită fata lui, *Elena* cu *Uroș*, regele sârbilor, fiul lui *Stefan cel Dușan*..1)

La moartea lui *Lațcu*, domnul Moldaviei, ne rămânând de cât o fată, *Anastasia*, moldovenii, pentru a găsi o viță de domn, spre a o pune pe tronul lor, roagă pe principele din Lithuania, *Zuga Coriatovici* (1374—1375), să ia coroana... *Petre Mușat* domnul Moldoviei (1375—1391), devine cumnatul regelui Poloniei, *Vladislav*... *Alexandru cel Bun*, domnul Moldoviei (1401—1433), ia de soție pe *Ringala*, sora lui *Vladislav*, regele Poloniei. 3) *Istoricul Dionisiu Fotino* zice, că *Stefan cel mare* mai întâi a avut de soție pe sora lui *Simion*, împăratul Rusiei (unii istorici Poloni zic, că ar fi fiica acestuia) de la *Kiev*, anume *Eudocia*, și mai pe urmă pe *Maria*, fiica lui *Radu cel mare*, domnului Munteniei. 3). D-l *George Sion*, cunoscut scriitor român, membru al Academiei Române din București, carele mi-a dăruit mai multe cărți, compuse, prelucrate, și traduse de domnia sa din grecește și franțuzește, zice, că *Stefan cel mare*, la anul 1463, s'a însurat cu doamna *Eudocia*, sora (iar după alții fiica) împăratului *Simion* de la *Kiev*, și că *Stefan cel mare*, dupe unii istorici, a fost de cincă oră însurat. 4) Cum că *Stefan cel mare* a fost căsătorit cu *Maria*, fiica lui *Radu cel frumos*, domnul Munteniei, aceasta se adeverește de cronicile române, de istoricii români: domni B. P. *Hasdeu*, V. A. *Ureche*, M. *Cogălniceanu*. Gr. G. *Tocilescu*, 5) A. D. *Xenopol*, și alții.

A. D. *Xenopol*. „Istoria Românilor pentru gimnasia și licee“, Iassi, 1886 pag. 54, 55, 56.

2) A. D. „*Xenopol*. Istoria Românilor pentru gimnasia și licee“, Iassii 1886 pag. 67, 68, 69.

3) *Dionisiu Fotino*. „Istoria generală a Daciei“, traducere de d. *George Sion*, tom. III, 1859, pag. 38, București.

4) *Dionisiu Fotino*. „Istoria generala a Daciei“, traducere de d. *George Sion*, București, 1859, tom. III, pag. 22, 38.

5) Gr. G. *Tocilescu*. „Istoria Română pentru clasele primare de ambe-sexe“ București, 1887, pag. 82, 95.

6) A. D. *Xenopol*. „Istoria Românilor pentru gimnasia și licee“, Iassi, 1886, pag. 75.

Nu se poate însă de loc susținea, că Stefan cel mare, domnul Moldaviei, la an. 1463, s'a însurat cu doamna Eudocia, sora (iar după alții fica) *împăratului Simion de la Kiev*, și iată pentru ce motive. Suveranul Rusiei prima oară s'a numit «imperator» la anul 1721, dupe pacea din *Neustadt*, în Finlandia, când s'a terminat «marele resboi de la nord» 1700—1721, între *Carol al XII*, renumit rege al Suediei, *Petru cel mare* (1682—1725), renumit imperator al Rusiei. Dupe cum am menționat mai sus, Rusia de la începutul vieții ei de stat a avut cinci capitale, anume orașele: *Novgorod* (în anii 862—879 după Crist), *Kiev* (879—1159) *Vladimir* (1159—1326), *Moscua* (1326—1708) și *Petersburg*, (1708 până în zilele noastre). De la anul 865 până la anul 1547 suveranul Rusiei purta titlul de „mare principe”. La anul 1547 suveranul Rusiei, *Ioan al IV*, cel teribil (1633—1584), a primit titlul de «țar,» (de la «Cesar» al Romei) sau «rege», care titlu s'a păstrat până la 1721, și primul suveran rus, intitulat „imperator”, a fost Petru cel mare. Așa dar, *la Kiev n'a fost, și nici nu putea fi imperator, care să se înrudească cu Stefan cel mare decedat la unul 1504*. Numai un *singur* suveran rus a purtat numele de „*Simion*”, anume *Simion cel mândru* (1340—1353), mare principe al Moscoviei, fiul lui *Ioan I Calita*, primul mare principe rus, care a avut reședința sa în orașul Moscua, de la anul 1326, și predecesor al lui *Ioan II cel modest*, decedat la anul 1359, sub carele, la anul 1240, și a fundat principatul Moldaviei, după cum în genere susțin istoricii ruși și cea mai mare parte din istoricii români din trecut și cei din zilele noastre 5.)

4) I. Starcevsy. „Dicționar enciclopedic”, Petersburg, 1847—1853, sub numele „Ioan II cel modest în rusește.

5) Questiunea despre fundarea principatelor Moldaviei și Valachiei (Muntenici) este poate cea mai grea de rezolvat în istoria românilor, mai ales având în vedere lipsa de date pozitive asupra anului unirii principatelor, contrazicerea izvoarele contemporane române, polone, ungare, bulgare, sârbe, ruse, germane și franceze. Cele mai aprofundate studii în această privință au făcut domnii *B. P. Hasdeu* și *Gr. G. Tocilescu*, erudiți profesori la universitatea din București.

Astfel fiind lucrurile cum rămân afirmațiunile lui Dionisiu Fotino și ale domnului George Sion? Lucrurile să explică, eată cum: La anul 1159 capitala Rusiei s'a strămutat din orașul Kiev, dărâmat atunci de Tătari, la nordul Rusiei, anume în orașul Vladimir, situat pe riul Ciazma, dar în Kiev a ramas ca și în multe alte orașe ale Rusiei sud-vestice și nord-estice ca Cernigos, Pereiaslav, Minsc, Pinsc, Polotzc, Smoleesc, Pscov, Novgorod, Riazan, Suzdal, și altele, un «*principe*» din dinastia lui *Ruric*, primul mare principe al Rusiei, cu reședința în Novgorod, a caruea dinastie s'a stins, la anul 1598 cu *Theodor I*, 1584—1598, fiu a lui Ioan al IV cel teribil. Acest principe din Kiev din *dinastia lui Ruric* a durat până la anul 1321 numindu-se «*principe apanagist*». spre a se distinge de «*marele principe*», pe care titlu 'l purtau Suveranii ruși, rezidenți în Vladimir și Moscua până la 1547. La anul 1321 Kievul, împreună cu o parte din Rusia sud-vestică, a fost cucerit de *Gedimin*, marele principe al Lithuaniei, resident în orașul *Vilna*. Lui *Gedimin* i-a urmat *Olgerd*, care a format o dinastie în Lithuania. La anul 1386 *Iagello* (Iacob), mare principe al Lithuaniei, s'a căsătorit cu *Hedviga* moștenitoarea coroanei Poloniei, și a devenit rege al *Poloniei*, și rămânând tot o dată mare principe al Lithuaniei. Rusia sud-vestică făcea parte din Lithuania, iar nu din Polonia, afară din Galiția, care a fost supusă direct Poloniei în secolul al XIV. La anul 1471 a decedat *Simion*, (fiul lui Olelc), ultimul principe apanagist de Kiev, numit «*Lavra Pecersca*, atât de cunoscut în istoria relațiilor româno-ruse din trecut. Iară *acest Simion s'a înrudit cu Stefan cel mare*, domnul Moldaviei. Așa dar într'adevăr un stăpânitor din Civer sa înrudit cu Stefan cel Mare fiind ambiț (Simeon

1) Archimandrit Arseniū. „Analele evenimentelor eclesiastice“, Petersburg, 1880, pag. 520 (în rusește).

1) Archimandrit Arseniū. „Analele evenimentelor eclesiastice“. Petersburg, 1880, pag. 527. In rusește.)

și Ștefan) contimporani. Toată deosebirea constă numai în titlul aceluși stăpânitor al Kievului, care nu era nici „mare principe” nici „țar”, necum „imperator” ci simplu „principe apanagist” adică care era supus marelui principe al Lithuaniei din Uilna, țar nu independent.

Lithuania, împreună cu Rusia sud-vestică, s'a unit devinitiv cu Polonia la an. 1569 la *seimul*, adunarea din *Liublin*, în privința politică. Senatul, finanțele armatei s'a făcut una. D'atunci influența polonă-catolică a început să crească foarte repede în provinciile lithuane și ruse. Tot ce era în Varsovia, Cracovia s'a introdus și în Uilna și Kiev.. 3)

În privința religioasă însă Lithuania, și Rusia sud-vestică s'a unit devinitiv cu Polonia numai la anul 1596, la sinodul din orașul *Brest*, din Lithuania, când s'a introdus unia în provinciile sud-vestice ruse, și această împrejurare a avut rezultate foarte importante pentru starea lucrurilor posteroare în Polonia, Lithuania, Rusia, țările Române și patriarcelele ortodoxe grece din orient, dupe cum voiți expune mai departe, aceasta fiind interesant mai ales pentru *Români*, cari au înrăurit foarte mult asupra stărei de lucruri din Polonia și Rusia, cât și din orient, în seculii ai 16, 17, 18, contribuind la ridicarea nivelului intelectual, religios, moral și chiar material al creștinilor din orient, Polonia, Rusia sud-vestică și chiar nord-estică, sau Moscovia, în timpul lui *Alexiu I. Michailovici* 1645-1676, țarul Moscovei, părintele lui Petru cel mare, în timpul lui Alexiu și fratele lui Petru I, și mai departe, când s'a început groaznicele războaie între ruși și turci cari au durat aproape două secole și cari războaie au înrăurit foarte mult asupra țărilor Române, cari țări au servit aproape tot-d'auna de Teatru al războaielor, Români îndurând foarte multe nenorociri, neapărate cu ocaziunea războaielor, între puternicii noștri vecini din timpuri trecuți, și chiar din zilele noastre.

3. Archimandrit Arseniū. „Analele evenimentelor eclesiasice”. „Petersbourg, 1880, pag. 607.

Dar lucrurile nici că puteau să fie alt-fel, căci pozițiunea geografică a țărilor Române era și este așa, în timpul trecutului cu *Polonii, Ungurii, Tătarii, Turcii, Cazacii* (Ruși) iar în timpul modernului cu *Ruși* cari au luat parte locul *Polonilor, Tătarilor de Crimea, cu Austriacii*, cari au luat locul *Bulgarilor, parte Sarbilor Tătarilor de Budjac*, și chiar *Grecilor*, cari au înrăurit asupra *Moldaviei și Munteniei* mai ales din secolul al 17 pînă la anul 1821, când a avut loc revoluțiunea bravului român *Tudor Vladimirescu*, căzut victimă a Grecilor, răsculați sub *Alexandru Ipsilante*, protegiat de *Rusia*-colosul de la nord.

Dupe moartea lui Ioan al III s'a făcut mare principe al Rusiei fiul lui Ioan al III, și al Sofiei Paleolog, anume *Vasiliu al IV*, carele a fost pe scaunul din Mosqua un timp îndelungat (1505-1533.) La an. 1504, dupe moartea lui Ștefan cel mare, s'a suit pe scaunul Moldovei *Bogdan* (1504-1517), fiu al lui Ștefan cel mare, și al Mariei, fiica lui Radu cel frumos, domnul Munteniei. Ambiți principii au avut dese relațiuni între sine, așa cerend interesele Moldovei și ale Moscovei. Când Bogdan, dupe ce termină războiul cu Polonia (1505-1509), începu războiul cu Tătarii (1510-1511), ceru grabnic ajutoare de la regele polon, și de la principele *Moscovei*, dar pînă să sosească acestea, Tătarii se retraseră. ¹⁾ Sigismund, regele Poloniei, în timpul războiului contra lui Bogdan, a trecut în Moldova cu oștiri polone și *rusești*, adică dintre ruși, supuși Poloniei și Lithuaniei. ²⁾ În timpul lui Vasiliu al IV, marele principe de Mosqua, s'au urmat dese relațiuni între *Moscovia* și între *Moldavia* și *Muntenia*, mai ales cu ocaziunea sosirei patriarhilor din Constantinopol, pentru cererea ajutoarelor, în *Muntenia, Moldavia* și *Moscovia*. La an. 1506 patri-

1) Gr. G. Tocilescu. *Istoria română pentru școalele primare de ambe-sexe* București, 1887, pag. 95, 96.

2) Dionisiu Fotino. „*Istoria generală a Daciei*“, traducere de d. George Sion, București, 1859, tom. III, pag. 41.

arhul *Ioakim*, întorcându-se în Muntenia, pentru adunarea ajutoarelor, a fost depărtat din *Têrgoviște*, de către domnul *Radu* cel frumos, cu rușine, ca cumpărător de cele sfinte, și pe drum, din cauza supărării, a murit, chemându-se, în locu'î, ca patriarh de Constantinopol, *Pachomiū I*, carele s'a obligat a plăti turcilor *trei mii cinci sute galbeni*. *Mihnea I*, domnul Munteniei, fiul lui *Radu*, ne iubind pe mitropolitul *Maxim*, l'a forțat să se întoarcă la Sirmiu. Patriarhul *Pachomiu*, menționat mai sus, a fost pentru a cere ajutoare, la Mosqua și în *Muntenia* la an. 1513. Până la moartea lui *Vasiliū al IV* (1533) la Mosqua mai în fie-care an soseauă grecii, bulgarii, sêrbii, cerând ajutoare, fiindu-le drumul prin țerile *Române*. Mulți din ei descriu starea lucrurilor d'atunci din țerile române, dênșii primind ajutoare bănești mari de la d-niū *Moldaviei* și *Munteniei*, precum și de la multe familii *românești*. D'acum să încep cele mai dese vizite la curțile române și cea rusă ale feluritelor creștini din Egipt, Siria, Palestina, fosta Grecie, Bulgaria, Serbia, cari, fiind sub jugul turcesc, nu aveau alte ajutoare, de cât de la ruși și români—două popoare ortodoxe. cari formaū state, ³⁾ și de atunci există foarte multe chrisoave ruse și române pentru creștinii din *generositatea* și chiar *puterea românilor* și rușilor față cu turcii și popoarele subjugate musulmanilor, aceasta mai ales în secolul al 17, când *Vasiliū Lupu*, domnul Moldaviei, era așa de puternic, în cât el a pus patriarh la Ierusalim pe favoritul său, *Paisiū*, și se zicea chiar, că *Vasilie are putere*!...

3) După an. 1453, când a căzut Constantinopolul, Roma nouă, numai ruși și români au resistat puterei turcești, tătarești, căci bulgarii și sêrbii încă mai înainte căzuseră sub turci. Rușii și Români au ajutat nu numai pe popoarele căzute sub turci, ci și pe ortodoxii din Lithuania, Polonia, cari erau persecutați mai rău, ca în Turcia, după cum se vede din scrierile românilor și rușilor orthodoxi contemporani, chiar și a grecilor. Pentru aceasta se posed foarte multe acte în limbele slavonă, română în felurite archive, bibliotecii și muzee din România, Rusia, Polonia, cari s'au publicat și se vor publica.

1) *Melchisedec* Ștefănescu, episcop de Roman. „Notițe istorice, și arheologice“ București, 1885, pag. 199, 200, 201. In cartea lui *A. N. Muraviev*,

Fiind că în timpii trecuți (secolii 16, 17, 18 mai ales), în afacerile bisericești, românii erau în strânsă legătură cu grecii și slavii, și spre a lămuri lucrurile, despre cari vom tracta mai departe, credem a spune ceva despre curentul bisericesc grec față cu biserica română. Românii n'au primit botezul și doctrina creștină din Constantinopol, nici pre înteiș episcopii greci. Creștinătatea românilor este mai vechiă, de cât chiar existența Constantinopolului. Românii au venit în Dacia cu sămânța creștinismului încă din secolul al doilea după Christ. Sămânța creștinismului, adusă în Dacia, s'a desvoltat aci prin propriile puteri ale poporului, așa că în secolul al treilea, dupe mărturia lui Tertulian, Dacia era plină de creștini, și episcopii Daciei au participat la primele sinoade ecumenice. De aceea nici unul din scriitorii posteriori, cari au scris despre creștinarea diferitelor popoare din orientul Europei, precum despre bulgari și Ruși, despre unguri, poloni, Lithuanii, nu amintesc nimic despre creștinarea posterioară a românilor, fiind-că ei erau deja creștini din secolii primitivi ai creștinismului. Se constată dar, că nici prin canonul sinodului al patrulea, nici prin altul al vre-unui sinod economic, sau local, biserica română nu este supusă celei constantinopolitene.

În imperiul roman era datina, ca precum administrația politică, așa și cea bisericească, să aibă diferite Centruri în orașele cele mai însemnate ale imperiului. Aceste centruri se determinaū atât prin legi imperiale,

---

cunoscut scriitor rus, decedat la Kiev, la an. 1875, intitulată relațiunile Rusiei cu orientul în afaceri bisericești, găsim foarte prețioase noțiuni despre însemnătatea politică a domnilor români, și mai ales a lui *Vasiliu Lupu*, în afacerile orientale. Așa, în anul 1644, *Meletii*, mitropolitul *Brăilei* (Proilav), du'ându-se la Mosqua, ca să ceară milă, cu scrisorii mijlocitoare de la patriarhul *Parteniū*, și de *Matheiu Basarab*, domnul Munteniei, între altele acest mitropolit roagă pe *Michail Theodorovici*, țarul Moscoviei, a scrie lui *Vasiliu Lupu*, domnul Moldaviei să nu uite marea biserică a Constantinopolului, pentru că *Vasiliu are putere* și mulți oameni întariți. Când patriarhatele grece ortodoxe din Constantinopol, Alexandria, Antiochia, Ierusalim erau în mare strâmtorare, *Vasiliu Lupu* a plătit 42,000 epimeci grecilor, mijlocind tot-o-dată la țarul Moscoviei spre a plăti restul datoriei patriarhului de Constantinopol sultanului, care datorie era de 180,000 epimeci....

cât și prin canoane sinodale. De la aceste centruri se da direcțiunea administrativă și organizatoare în regiunile respective. Imperatorul Justinian, în secolul al șaselea, a instalat un asemenea centru de administrație bisericească în orașul său natal, anume Prima-Justiniana, și între alte provincii, încorporate la acest centru, a fost și Dacia, unde locuiau românii. Această lege imperială, coprinsă în nuvela a un-spre-zecea a lui Justinian, este cel întâiu act public, cunoscut în istoria românilor despre jurisdicțiunea lor bisericească. Românii, în decurgere de mulți secolii, s'au ținut de această jurisdicțiune. În locul Primei-Justiniane cu timpul s'a ridicat orașul *Ochrida*, la slaviilor de sud, și românii au păstrat cu dânsa, adică *Ochrida*, vechile legături, ce avusese cu biserica Primei-Justiniane. În intervalul acesta românii și cu slaviilor de sud formase un imperiū, pe care au trebuit să'l țină cu neconținute lupte, și vărsări de sânge contra pretențiunilor de cucerire ale imperiului bizantin, până ce imperiul româno-slav căzu pradă cuceritorilor. Ca moștenire din acel timp, am avut noi *literatura slavă în biserica română* până în secolul al șapte-spre-zecelea. Românii și adunară puterile lor, și dupe multe lupte și vărsări de sânge, în *România* actuală, prin secolul al trei-sprezecilea, formară două state române: unul în *Muntenia*, altul în *Moldavia*, independente de orî-ce supremația străină. Aceste state au păstrat încă un timp legăturile lor bisericești cu *Ochrida*. Aceste legături consistau întru acea, că românii, la cas de necesitate, cereau de acolo povățuirii în unele chestiuni bisericești, pe cari conștiința lor religioasă le credea de o importanță deosebită.

(Va urma)

George P. Samurianu.

MIRON COSTIN

SCHIȚA

ASUPRA TIMPULUI VIETEII ȘI OPERILOR SALE

II

Neamul lui Miron Costin

Cele mai vechi documente în care se găsește numele familiei cronicarului de care ne e vorba, sunt cinci și cel mai vechiu este din 30 Martie 1392 de la Roman-Vodă. În documentele vechi găsim pentru dânsa și numele de *Miron* și numele de *Costin*. În privința obiecțiunii ce s'ar putea ridica pentru identitatea Mironesților cu Costineștii, concluziunea la care duc documentele și care are mai multă probabilitate, este că Costinii s'au înrudit; de aceea documentele dau trunchiului ce a eșit din aceste două rădăcini, când un nume când altul și le împreună în numele ilustrului cronicar Miron Costin ¹⁾.

Dumitru Cantemir zice că Costinii sunt sârbi de neam. Părerea lui nu poate fi nici de cum documentată, căci se poate ca moșia lor de familie, *Sârbi* să fi fost o *slobozie* ²⁾ sârbească

---

¹⁾ Vezi „Miron Costin. Opere complete. Ediția Academiei,” cu o prefață de d. Urechia, pag. 285—286.

²⁾ Când se făcea o slobozie, domnul dădea de veste în țară și prin părțile mărginașe ale Statelor vecine despre aceasta. Indată alergau acolo oamenii din toate părțile, fără deosebire de naționalitate, ca să se așeze. Se poate ca pe moșia lui Costin să se fi așezat mai mult sârbi. Se numia slobozie pentru că era slobodă de dări pentru un timp anume.

și după aceasta să se fi luat Cantemir; dar se poate să fi fost ast-fel fără ca stăpânii moșii să fi fost înșii Sârbi. Ori cum ar fi însă în privința originii familiei lor, nu avem nevoie de a preciza lucrul, căci chiar străin de ar fi fost ei, prin îndelungata locuire în Moldova s'aun romănizat. Mai bine de două secole în Moldova să stea și să fie amestecați în afacerile publice, mai putem zice că au rămas străini? Lăsăm dar această discuțiune la o parte.

De asemenea lăsăm la o parte chestiunea de unde a venit numele de *Costin*? Documentele ce se cunosc până acum—dupe cum se vede din scrierea d-lui Urechia, nu pot s'o lămurească.

Dintre descendenții lui Miron Costin ¹⁾ mai însemnați sunt cei din sec. XVII, precum *Miron Stolnicul*, partizan devotat al Moghileștilor, un *Miron Clucerul*, ș. a. și mai ales *Costin Postelnicul* care joacă rol sub Radu-Vodă, Miron Barnoschi și Ștefan Tomșa. Subt Moise Moghilă mai ales *Hatmanul Costin* are o pozițiune foarte înaltă. Fiul acestuia, *Alexandru Costin*, e mai puțin vrednic de pomenire de cât părintele său. El e tatăl lui Miron Costin. Pe la 1641 e nevoit să emigreze din pricina lui Vasile Lupul ce'l persecuta; mai târziu îl găsim lucrând pentru dânsul; probabil trece cu fiul său Nistrul la căderea Lupului, în urmă se unește cu Gheorghe Stefan, adversarul acestuia și, ceva mai mult: când vine Vasile Vodă cu Timuș, el cearcă să intre iar în favoarea lui.

Nașterea, copilăria, tinerețea lui Miron Costin

Miron Costin s'a născut, după cum singur mărturisește, în 1633 ²⁾.

La 1641 tatăl său fuge în Polonia împreună cu dânsul. Aci, la Bar, în Ucraina și-a continuat studiile. Se întoarce mai târziu și intră în curtea Lupului, prin protecția lui Iordache Cantacuzino, Visternicul, care era frate cu Toma Cantacuzino, ruda Costinilor și în a cărui casă Miron Costin erea foarte adesea ³⁾. Averea acestui protector al lui a scăpat'o Miron trecând'o la

1). Vezi descendenții în studiul citat al d-lui Urechia pg. 191 et seqq.

2) Această dată a fost scoasă la iveală pentru antêia oară de d. V. A. Urechia.

3) „Eream pururea în casă la Iordache Vistierul.“ Letopisețul său.

Camenița, unde a lăsat-o în păstrarea unui amic al familiei. De la Starostele acestui oraș avea el însărcinare să ceară ajutor pentru Vasile Lupul. Rezultatul misiunii lui e satisfăcător.

Subt Vasile Lupu se crede că a fost comis. Această banuală însă noi nu o putem crede, de vreme ce la căderea lui Vasile Lupul, Miron e abia de 20 de ani. Documentul în care găsim citat pe un Costin în această funcțiune, e dela 15 Aprilie 1647; prin urmare el ar fi fost de 15 ani. De cinci-spre-zece ani și *comis*! Cu greu am crede-o.

Cariera politică a lui Miron Costin

Cariera lui politică începe subt Gheorghe Ștefan. Pe când tatăl său, la 1657, era vornic de gloate, pe dînsul îl găsim sluger.

Alianța dintre Gheorghe Ștefan, Constantin al Munteniei și Racotzi al Ardealului, face pe Poartă să aducă la demnitatea vizirială pe bătrânul Chiupruli. În zadar trimite domnul Moldovii pe Miron Costin la Constantin, pentru a se face o ligă de rezistență în protiva Turcilor, căci amândoi domnii sunt maziliți și în Moldova se numește Ghica-Vodă. Acesta ia parte a expediția lui Chiupruli în contra lui Racotzi, pe care a urmat-o și Miron.

Subt Ghica nu mai e părtaș al lui Gheorghe Ștefan și subt urmașul acestuia, Ștefăniță Vodă, feciorul Lupului, este *ciașnic*, adică paharnic.

Subt Istrate Dabija este părălab de Hotin. În 1662 Maiu 12 are un proces cu Dumitrașcu Epure pentru niște moși, pe care 'l câștigă (1). Dupe cum arată documentele, în postul de staroste a stat până la 1664, când și-a dat demisiunea, ca să ajungă în curând *mare comis*.

El a însoțit pe Dabija și pe domnul Munteniei la expediția în contra Ujvarului. Atunci a făcut cunoștință cu mai mulți boieri din țara Românească și a avut ocazie să vază urmele podului lui Traian.

Murind Ștefăniță, boierii au trimis pe Chiriță Dracul la Poartă să ceară domn. Vizirul chiemă pe toți boierii ca să 'și aleagă

1) Vezi-l pe larg în studiul d-lui Urechă la pag. 305.

acolo pe unul dintre ei. Intre cei ce merseră, era și vornicul Dabija, pentru care unul din Cupărești făcuse vorbă cu Vizirul de mai nainte. Pe acest Dabija 'l-au întărit domn, ca fiind om bătrân și boier de țară.

Această alegere a fost plăcută țerii.

În al doilea an al domniei, vine ordin să se gătiască cu armata și pornește, împreună cu Grigore-Vodă, domnul Munteniei, în contra Ujvarului, cetate pe care Turcii o atacaseră și pe care o și luară.

La anu, veni un nou ordin. În această luptă cu Nemții, Turcii fură de câte-va ori învinși. Dabija ajută și el cât-va, iar pe urmă se retrase în țară.

Dupe o domnie de aproape patru ani, muri.

În 1666 vine la tron Duca Vodă, fost coleg de divan cu Costin, sub predecesorul său. Cât ține scurta domnie a acestuia, îl vedem iar ciasnic.

Duca ar fi căzut printr'o împrejurare foarte ciudată. Hanul tătăresc vrea să se închine Muscalilor. Vizirul, auzind aceasta, însărcinează pe Duca să cerceteze. El, ca om cu cap, scrie Hanului că și dinsul e de aceeași părere și că or ce ar face Hanul va face și el. Această manoperă era foarte fină, dar Hanul trimite scrisoarea la Tarigrad, vizirul nu pricepe strategia și bietul domn e mazilit pentru motivul de necredință către Poartă, când el, bietul, făcuse un exces de zel.

Sub Iliș Vodă, care luă domnia *«nu fără multă chieltuală»*, cum zice un cronicar, Miron Costin înaintează la vornicia mare.

Dupe Iliș, urmează, în a doua domnie, Duca Vodă.

În anul 1672 Turcii se hotărăsc a porni în contra vestitei cetăți Camenița. Mai întâiu au trimis de știre lui Duca să le dea topografia acestei cetăți leșești și diferite informațiuni despre puterea ei militară. Duca a însărcinat pe un oare-care Grigore Cornescu, dibaci în ast-fel de lucruri.

Turcii pornesc fără veste, trec repede peste un pod pe Dunăre, făcut inadins de domn și o ia în sus pe Prut. În țară, aveau la dispozițiune tot ce le trebuia. La Tușora a tăbărit oastea. De aici, plecând împăratul în plimbare pînă la Iași, «Duca-Vodă, zice cronica, cu boierii pe jos cât puteau mai »tare mergeau și câte-va *bucăți de atlas întinzând pre ambele*

»*părta de drum* pe unde trecea împăratul.» Câtă umilire! Cu această ocaziune, boierii au făcut intrigă, s'au plâns Sultanului de domnul lor. Poate că și Costin va fi fost între aceștia. Nu se știe dacă Vizirul a stăruit să nu'l-mazăliască pe drum. Ajungând cu armata Sultanul la Nistru, peste care era pod gata, 'i-a ieșit iarăși înaintea domnului, închinându-se cu supunere. Bietul om însă s'a trezit în fiare. Nu tot-deauna cei ce se linguseșc și se târăsc sunt bine răsplătiți de stăpânii lor.

Boierii aleseră pe Petriceicu, boier bătrân.

Noul domn ia în nume de bine pe Costin, lucru care ne face a bănuși că și el a fost între cei ce s'au plâns de Duca. Dând vizirul lui Petriceico ordin să trimită în tabăra de la Nistru pe un boier «care este mai de treabă», el trimite pe Miron Costin. Atunci răspunde fără teamă, vizirului acele faimoase cuvinte: «Suntem noi, Moldovenii, Lucuroși să se lășiască împărăția în toate părțile cât de mult *iar peste țara noastră nu ne pare bine să se lășiască*». Și aceste vorbe le zicea dinsul pentru că pricepea că dorința Turcilor de a lăsa garnizoană în Cămenita de Sar nu s'are să se împlinească, Turcii ar fi tot prin țară, zicând că se duc la Cămenita. Ar fi fost ca povestea cuiului lui Nastratin-Hogea.

Polonezii vor să 'și resbune de înfrângerea ce suferiseră și pornesc asupra Hotinului, pe care Turcii vin, sub comanda lui Husein Pașa, să 'l apere. Petriceico — deși vedea că Polonezii sunt bătuți — trece în partea lor. Domnul Munteniei Grigore Ghica se pare că a rămas credincios Turcilor, deși părerea susținută de d. Kogălniceanu că întâiu ar fi trecut cu Polonii și pe urmă — aducându'si aminte că 'și-are soția și copiii la Tarigrad — ar fi trecut în tabăra turcească, deși, zic, această părere își are sorții ei de a fi crezută. Ori cum ar fi, Petriceico a rămas cu Polonii și boierii 'l-au părăsit, afară de Hatmanul Hăbășescu. Atunci a zis Miron Costin domnului: «ori să fie »voia Măriei Tale, ori să nu fie, noi nu ne vom lăsa casele »să le ieie Tătarii». Acest răspuns trebuie luat în băgare de seamă, pentru că era singura soluțiune ce se putea da situațiunei, soluție pe care a îmbrățișat-o Miron, deși, poate, simțimintele sale 'l-ar fi îndemnat să aleagă dintre Turci și Poloni, pe cei din urmă.

Petriciceico pierde domnia și o ia Dumitrașcu Cantacuzino.

Acesta, văzând autoritatea cea mare pe care o avusese Costin, îl ia pe lângă dînsul. Hărțuelile dintre Turci și Poloni continuă și o iarnă întregă stau Tătarii în Moldova ca să o păziască.

Această chestie, a șederii Tătarilor, are o mare importanță pentru subiectul nostru, fiind amestecat numele lui Miron Costin.

Vizirul a cerut domnului să 'i-dea o hârtie prin care să se lege că nu va lăsa Poloni să intre în Moldova. El a cerut de la boieri o declarație asemenea, pentru ca, avînd vorba lor, să poată garanta față de Vizir și ast-fel să scape țara de Tătari.

Miron Costin, zic unii că a fost cel care s'a opus la încercarea domnului și încă a stăruit că e bine să vie Tătarii.

Așa să fie? aceasta este întrebarea.

Toți cronicarii pomenește cu mare oroare de această evasi-ocupațiune tătărăscă, în timpul căreia s'aun comis cele mai înfricoșate abuzuri, jafuri, crime, tot ce putea face o armată de Tătari într'o țară atata de supusă. „Remas'aun bietii oameni, »zice unul (1), numai cu sufletul, bătuti, sdruncinati, cât nu se »poate nici cu scrisoarea, nici cu limba a povesti casnele și »ucigăturile lor de Tătari.»

Cronica din care iaun acest pasagiun, airibuită lui Muste, pune toată vina situației în spinarea lui Costin. «Mai ales Miron Logofetul n'aun vrut să deie zapis ca acela în mâinile lui Dumitrașcu-Vodă.» Cronicarii cei-alți nu se învoesc însé.

Cronica anonimă, tradusă de Alex. Amiras (2) nu pomenește de Costin, ba nici măcar de ceil'alți boieri, încă nici de zapis. nu vorbește. Spune că, fiind om lacom, nedrept, apucător și temendu-se să nu vie Petriceico cu Leșii, a cerut de la Poartă să 'i-dea Tătari să 'l-păziască.

Niculaie Costin e în perfectă armonie cu Amiras. «Fiind fricos, »zice el, și de reutățile lui necrezend pe nimeni, *adus'aun* pe »Hanger-Sultan cu Tătarii...» (3)

Ioan Neculce vorbește de zapisul cerut de vizir, înregistrează

(1) Cronica atribuită lui Niculaie Muste. Letop. Cogăl. Tom. III, pag. 14. Ed. 1874.

(2) In *letopisețe*. Tom. III. Ed. 1874, pag. 104.

(3) Idem letop. Cog. Tom. II. Ed. 1874, pag. 10.

opinia lui Muste; însă dă altă față lucrului. Dumitrașcu, fiind fricos, avea nevoie de Tătari și, ca să depărteze toată răspunderea ce 'i-ar fi putut veni, arunca vina pe boieri și pe Miron.

Ce trebuie să conchidem noi din toate acestea?

Se poate ca zapisul să fi fost cerut de vizir, prin urmare admitem acest lucru. Admitem și susținem de asemenea că Dumitrașcu era un domn rău, căci toți cronicarii mărturisesc aceasta, care de care cu vorbe mai tari; prin urmare, simțindu-se domnia fără rădăcini în țară, avea nevoie de un sprijin din afară. Venirea Tătarilor în țară era pentru dînsul un interes de conservare proprie. De ce ar fi primit el să se însărcineze cu gonirea Polonilor, să aibă atîta bătaie de cap? Aceasta ar fi făcut'o de sigur un altfel de domn, nu unul cum e descris Dumitrașcu. E neapărat dar că a lucrat pentru intrarea Tătarilor, când avea prin aceasta și mai puțin de făcut și mai multă siguranță.

Nu putem admite complicitatea lui Costin sau îndemnul lui, căci, pe de o parte, era îndestul de patriot, pe de alta ținea ca ostilitățile între Turci și Poloni să se sfîrșiască și, prin șederea Tătarilor aci, hărțuierile se întreprindeau. Vom zice dar, împreună cu Neculce, că a fost numai calomnie pentru Costin.

Curând «aū început a umbla și tractate de pace cu Leși, »pentru care a fost trāmis de douē ori Miron Costin, vornicuī »cel mare la țara de jos.» (1) Va să zică, în timpul acestor tractative, Miron Costin a jucat un rol diplomatic foarte însemnat. Se înțelege că mai cu seamă el putea să impliniască această însărcinare, ca unul care învățase în Polonia, fusese de mai multe ori în Polonia și avea relațiuni cu oamenii distinși de acolo.

Dumitrașcu e mazilit pe neașteptate și noul domn, Anton Ruset, om foarte de treabă, vechiū prieten cu casa Costineștilor, ia pe Miron ca mare logofet.

În această slujbă, arată un mare interes pentru dreptate în neînțelegerile de moși ce le aveau răzeși cu diferiți boieri. Pentru că știa că boierii aū obiceiū să ciupiască pe cât pot de la cei mai mici, de aceea, de câte ori iscălia câte un act

(1) Let. Cog. Tom. II. pag. 13

de felul acesta, punea și câte o vorbă-două, prin care arăta deosebitul interes ce purta acestor soii de afaceri. Formula cea mai obicinuită este următoarea :

(ss) *Miron vel logofêt.*

însă la alesul locului să hie toți răzeși.

Nu tot acelaș interes pentru dreptate îl urmează el în purtarea față de Anton Vodă, care 'l iubia mult și nu 'l scoase din funcție de cât dupe multă vreme, deși aflase cu mult înainte că Miron îi plănuește căderea.

Această cădere s'a întâmplat și bietul Anton Vodă a fost închis la Constantinopol, unde a suferit multe chinuri, dupe cum spune Neculcea. Acest Neculcea. cum și Niculaie Costin — fiul lui Miron — vestezește purtarea lui M. Costin de a fi părât pe Anton Vodă la Turci. Ar trebui vestezit și mai mult pentru că a lucrat la aducerea pe tron a lui Duca-Vodă.

Îi a părut rău pe urmă lui Costin de detronarea lui Ruset; dar era degeaba. Cronicarii zic că 'și-a luat bună plată, omorît fiind tot pe nedrept de Constantin Cantemir.

Duca Vodă a fost, în această a treia domnie, dupe espresia lui Nicolaie Costin. «și domn și vistiernic mare, neguțator și vameș, că *toată hrana tuturor luase el și doamna de precupia toate câte era*». Un domn de felul acesta nu se putea suferi pe vremea aceia de Români: alte timpuri, alte obiceiuri. O conspirație se face cu scop de a omori atât pe domn cât și pe miniștri săi, Miron Costin și H-tmanul Buhuș. Din nenorocire pentru conspiratori, s'a găsit un căpitan care i-a trădat și au plătit cu capul dorința lor de a mântui țara.

La 1683 Duca se duce la impresurarea Vienii, însoțit de Miron. Aci este învins și fuge la Apafi, domnul Transilvaniei, în vreme ce Petriceico intră în Moldova. Acum era vorba să aleagă drumul prin care să pătrună în țară. Unii din boierii ce creau cu dânsul ziceau să o ia prin Muntenia, să treacă pe la Brăila, unde era soția lui Duca, și să aștepte ajutorul Turcilor. Alții îl sfătuiau să intre d'a dreptul prin Moldova; de această părere era și Vodă, precum și Costin. Ea și fu urmată-Trecură deci de la Trotuș și se asezară la Domnești. Petriceico trimise un corp de oaste asupra-le. Aflând, voiră să se lase în

jos spre Focșani, dar Miron se opuse, zicând : «Să nu dăm lo-
 >cul, că pământul acesta e frământat cu sângele moșilor și al
 >strămoșilor noștri!» Armata poloneză a lui Petriceico vine și
 prinde pe domn, iar Miron Costin e aproape să fie ucis și e
 scăpat de un polon care-l cunoștea. Niculcea zice că sfatul lui
 Miron de a lua calea prin Moldova a fost «înșelător». Eu cred
 că a fost sincer și proba adusă de d. Urechia mi-se pare des-
 tul de temeinică. Ziarele și cărțile timpului au relatat acest fapt
 și nu pomenesc această trădare, care s'ar fi aflat. Una, citată
 de d. Urechia, zice : «Cu el (cu Duca) au fost prinși pe neas-
 teptate Miron Costin mareșalul și alți mai mulți boieri. (1)

Petriceico Vodă nu poate să ia domnia, căci Poarta numește
 pe Dumitrașcu Cantacuzino, în timpul domniei căruia Costini
 stau fugiți în Polonia și nu se întorc de cât la începutul dom-
 niei lui Constantin Cantemir. Sub acesta Miron se face staroste
 de Putna și frate-său, Velicico, Hatman, Dumitru Cantemir
 spune relativ la intrarea lui Miron (»Vita Constantini Cante-
 miri principis Moldaviae«) următoarele : »Miron, ajuns la o es-
 >tremă sărăcie cu toată familia sa, îi veni ideea să se în-
 >toarcă în patrie; dar pentru că se temea de principele Can-
 >themir, de și auzise că fratele său mai mic fusese onorat
 >cu funcțiunea de Hatman de către prea bunul principe, în
 >fine trimite niște scrisori rugătoare la principe și îi cere ier-
 >tare tutulor vorbelor și faptelor sale (amnestiam omnium suo-
 >rum dictorum factorumque rogat). Dobândind așa dară sigu-
 >ranța, Miron se întoarse în patrie«. Aceasta e relativ la spri-
 jinul ce dăduse lui Duca.

Moartea lui Miron Costin

Atât Velicico, cât și Miron își ved foarte bine de treburi. U-
 nul se luptă cu diferitele potghiazuri de Poloni: altul, întărit
 cu puteri extra-ordinare de la Vodă, făcu două corpuri de
 armată cu cari stârpi bandele de tâlhari ce cutreerau țara.
 Prin aceasta se înțelege că aveau destule merite la o bună
 tractare din partea domnului. Cantemir însă avea cu totul în

(1) Vezi studiul citat pg. 326—327. „Capti cum illo insperate Mironoska
 Costenus Mareschalus et alii complures dignitarii“.

favoare pe Cupărești sau Rosetești și mai ales pe Iordachi Roset Vistiernicul, »cărui, zice Neculce, 'i-au dat *cheia țării*«. Această societate de exploatare ce se afla în capul țării, traficând cu birul care era iertat de Poartă și pe care ei îl luați de la țară, vedea că Costineștii le cam turbură auzul dulcelui sunet al banilor ce intrați în pungele lor și fără îndoială că nu puteau să sufere. Velicico, puțin reverențios cu Bogdan, ginerele domnului, de câte ori întâlnea pe visternic prin sală îi zicea: »Vistere, mai încet cu orânduile«. Miron nu se sfiea de a spune aceasta domnului însuși, când ședea la masă. Un cântec vechiu, descoperit de Negruți Costache—sau poate fabricat de el—începe ast-fel:

Cantemir era un domn
 Alt-fel prea de treabă om,
 Numai țara cam storcea.
 Boierii vezând așa,
 Îi ziceau: »Măria ta,
 »Cu paharul îndesește,
 »Dar cu birul mai răreste«.

Aci în versuri nu se vede bine tot curajul lui Costin, căci el îi mai zicea: »și 'i vrei să'ți dai Măria-ta seamă odată și n'ei putea«. Noi cei de azi, ar fi să zicem ca Eminescu:

De-așa vremi se învredniciră cronicarii și rapsozii.

Primul rezultat al acestei îndrăzneli e că Miron se dă afară din funcția lui, cum și Velicico din Hâtmanie, fiind înlocuit cu ginerile domnului, Bogdan. Acum afacerile strălucite de la palat se petreceau în familie.

Opoziția începu să se agite. Velicico ia și el parte la câte-va sfaturi: nu se vede nicăeri însă că a fost amestecat și Miron în ceva de felul acesta. Un oare-care Ilie Țifescul, poreclit Frige-Vacă, trădează; Velicico e prins la o întrunire, adus la Iași, bătut de Vodă, cu buzduganul și închis în beci. Cupăreștii îndeamnă pe Cantemir să'l omoare dupe așa rușine, căci alt-fel o să'și răsbune rău. Peste noapte e scos din închisoare și decapitat înaintea porții. Atunci au zis Cupăreștii că Miron Logofătul de va rămânea cu viață, bine nu le va fi; deci să scape și de dânsul.

Se trimite la Bărboși (sau Bărbești,) Macri, vâtaful de păhârniciei, cu slujitori din Roman ca să prinză pe Miron. Acesta tocmai se ocupa cu ceremonia înmormântării soției sale. Nu 'i aũ dat regaz barim s'o îngroape, ci 'l-aũ omorît. I-aũ zis unii să fugă la Neamț, unde erau Poloni, dar nu a voit, socotind că o să'l aducă la Iași și acolo o să se desvinovățiască. Dumitru Cantemir zice că această ucidere s'a făcut chiar la moșie, Neculcea însă spune că la Roman.

Această crimă s'a întâmplat în luna lui Decembre 1691.

Mormântul lui Miron Costin s'a descoperit de către d. Urechia la 17 August 1886 în biserica din Brăneșteni, sat în județul Roman.

Nu putem admite că dupe simpla vorbă a sfetnicilor s'ei a pus Cantemir să omoare pe cei doi frați. Vodă avea indicii cari i se păreau sigure — și erau — în privința vinei lui Velicico. Și apoi Neculae Mustea spuse că Velicico adesea la masă dicea Domnului «că omul care nu știe carte este ca un dobitoac.» Acest lucru supără pe suveran pentru că nu *știa să scrie și să citească*. Un domn care nu știe să scrie! Ni se pare așa de ciudat nouă, celor de azi. Poate că celor de mâine tot așa de ciudați li se vor părea și domniile noștri. Necazul dar de înțepăturile pe care i le da Velicico, temerea de a nu pierde tronul plus îndemnurile de răsbunare ce i le dau sfetnicii interesați de a scăpa cât mai iute de Costinești, toate acestea contribue a escita supărarea bătrânului domnitor în cât să bată cu buzduganul pe Velicico când e adus ca părtaș al opozițiunii. Iși poate ori și cine închipui cât de grozavă trebuie să fi isbucnit atunci mânia lui și de! omul în momente de felul acesta face lucruri nechibzuite, dacă n'are pe cine-va să 'l potolească. Dar mite când mai e și ațîțat! De aceea ne esplicăm cum în noaptea următoare arestareii, la trei ceasuri, scoate pe Velicico și 'l omoară, și cum trimite îndată să puie mâna pe Miron. Noi ne închipuim că curând o fi vrut el să nu mai ucidă pe Miron, dar boerii ce aveau vorba lui luată odată, trimiseră curieri peste curieri și 'l omorâra chiar la moșie or la Roman.

Lucrul care întărea pe Cantemir în bănuiala unei trădări, era faptul că Costin hotărâse pe fiul său să se înscreie cu o fa'ă

a fostului domn Duca cu toate că pe alt fiu îl logodise cu fata lui Vodă Cantemir. Toceai această dublă înrudire o socotea el ca un fel de mijloc de a-l înșela mai bine.

Scriitorul Dumitru Cantemir — care a fost și el față la sfârșitul lui Velicico — caută să susțină prin o sumă de argumente vina de trădare a Constineștilor; inventă chiar ecșistența unei scrisori prinsă de părintele său. Se înțelege însă că pe el, în astă chestie, dacă nu'l putem pune cu totul la index, dar trebuie să'l ascultăm cu multă rezervă.

Din parte-ne, noi socotim că această trădare n'a fost o vină din partea cronicarului de care ne ocupăm. Dacă frate-sen era amestecat în partida ce avea relațiuni cu domnul Munteinei pentru resturnarea lui Cantemir, nu e un cuvânt a fi fost și el. Imprejurarea că se afla așa de departe de capitală ocupat cu lucruri așa de triste pentru el, ne vine în ajutor.

Cantemir a făcut o greșială, iar consilierii tronului — ce mai adesea sunt niște serpi ce sug și pe domn și țara — consilieri zic au făcut o crimă. Avea dreptate, un cronicar când spunea că: „pizma și zavistia nu părăsește a mușca pe toți și nimen „de dinții ei a se feri nu poate.”

Miron Costin ca om politic

Dupe cum am văzut, Miron joacă un rol de frunte în toate evenimentele ce se desfășură în timpul cât e amestecat în treburile politice. Linia sa de conduită a fost să lupte pentru ridicarea patriei și pentru strecurarea ei prin șirul complicat de evenimente ce se petrec în această vreme. Fost școlar în Polonia, înfrurit de gradul cultural la care ajunsese această țară în zilele lui, Miron Costin, de și socotea unirea Moldovei cu dânsa ca o politică bună, își uită de toate aceste considerente, când situațiunea politică îi cerea să apuce altă cale decât lipirea de Polonia. L'am văzut că părăsește pe Petriceico ca să urmeze politica turcească pentru că ast fel îi dicta interesul țerei sale. Cunoscător al istoriei naționale, a fost și el convins, ca și odinioară St fan cel mare, că pentru statele mici și așezate între vecinii puternici și lacomi, cum au fost totdeauna țerile noastre, cea mai bună politică este să profiți de împrejurări, să știi scăpa de dinții acelora ce vor să te îmbuce

și, mai cu seamă să nu pierzi nici un minut în care ai putea să câștigi ceva cât de puțin.

Pentru aceasta nu se cere umilință, se cere din potrivă demnitate ca să impui aceluia ce te ar nesocoti și mai ales să cere dibăcie.

Credincios acestor principii, Miron Costin a fost totdeauna un patriot sincer, un om curajos când fu vorba a 'și apăra țara și un diplomat une-ori destul de abil. Dacă aflăm greșeli, alunecări, inconsecvențe în viața lui politică, aceste sunt făcute parte fără să le voiască și de cari nu e vinovat de fel, de vreme ce poate împrejurările 'i-au schimbat cu totul intenția lui, parte sunt înfriruri fatale ale epocii, ale mediului în care trăia, ale ideilor politice ce aveau curs și cari nu se putea feri.

Ori-cum ar fi viața politică a lui Miron Costin, să nu uităm că dacă numele lui e vrednic a trăi a pururea glorios printre Români, nu lucrările politice au contribuit la aceasta, ci activitatea literară, ce o vom studia în partea următoare.

Gheorghe Adamescu.

(Va urma)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GELOZIE

'Mî-e frig și 'nî-e frică și nu 'am putere
 Să scap d'n mormânt ;
 In juru'mî e noaple, adâncî tăcere
 Și umed mormânt.

Dar nu mă 'ngroz ște nici frigol, nici frica,
 Ca singurul gând
 Că ție de moarte-mî nu'ți pasă nimica,
 Că rizi petrecând ;

Că altul, ah ! altul în brațe te strânge
 Că tu îl desmerzi
 Și-amorul ferice din nou se resfrânge
 Din ochii tăi verzi !

Carol Scrob.

GENERALITATI ASUPRA ELECTROLOGIEI

IN SPECIAL

DESPRE ELECTRICITATEA ATMOSFERICA

(Urmare și fine)

Când scînteia e puternică, străbate și pe cele alte corpuri rele conducătoare, ca și pe cele bune. Fulgerele care se produc mai des sunt între orele 3 p. m., și adesea dupe miezu nopții.

Aceste observațiuni rees din statisticele făcute.

Furtunile de iarnă de și sunt mai rari, dar sunt mai periculoase, căci atunci norii sunt mai aproape de pământ. Efectele trăsnetului sunt varii, dar în general, așa putea spune că descărcăturile instantanee produc stricăciuni mecanice, bună oară, găuresc pereții, distrug, sfărâmă etc. iar descărcăturile mai ușoare, mai liniștite, sfârșesc mai tot-d'auna prin a aprinde și a pârli.

Importanța descărcăturilor electrice e mai mare de cât își poate cine-va închipui.—La noi nu se ține socoteală de nenorocirile pricinuite din efectele trăsnetului, în alte părți însă se face statistică de toate pagubele, și stricăciunile cauzate.

Așa, d-nu Holz a găsit că perderile cauzate în Germania de la anul 1874—1877 sunt de 13,676 milioane de mărci. In Bavaria s'a socotit că dintr'un milion de edificii, nouă-zeci și șapte aũ fost atinse de trăsnete.

Gravitatea fulgerului depinde :

I. Configurațiunea generală a țerei

În țerile întinse, edificiile sntt mai expuse trăsnetului, de cât în părțile, saū prin locurile muntoase. D-nu Holz. găsește pentru Germania de sud de la 1874—1877, aproape nouă-zeci și șapte de casuri, iar pentru Germania de nord s'a găsit 227 de edificii trăsnite dintr'un milion. Această diferență destul de respectabilă, să nu credeți că există, din împrejurarea că în Germania de sud ar fi mai multe paratrăsnete, de cât în Germania de nord. Paratonerele sunt foarte rari, și pe acolo, aproape 10 la 0/0 se găsesc în Germania. Explicarea acestui fapt, trebuie căutată, că în locurile mntoase, orașele și orașelele, sunt situate mai în general în fundul văilor, iar punctele înalte foarte rar sunt locuite. Din contră, în părțile, întinse edificiile sunt singurele puncte culminante, și expuse trăsnetului.

II. Situațiunea unui edificii în raport cu configurațiunea și natura pământului de prin prejur joacă un rol foarte important.

Or-ce ridicătură de pământ mărește pericolul trăsnetului. Dacă prin prejur se află fluviu, lacuri, ape, iarăși e periculos în timpul când atmosfera e încărcată de electricitate. Din contră, dacă prin apropiere s'ar afla vr'o pădure, apoi pericolele s'ar micșora. Apele suterane încă contribue ca să atragă norii. La început, când s'a pus cable telegrafice, fie-care zicea că aceste fire vor fi ferite de trăsnet. Timpul însă a probat contrariu. Multe fire s'aū găsit topite din cauza fulgerului.

III. Înălțimea edificiilor încă trebuie să ne preocupe

Pericolul trăsnetului crește cu înălțimea edificiilor. Proba cea mai exactă despre acest fapt, este că bisericile, și morile de vânt sunt construcțiunile cele mai espuse fulgerului. D-nu Holz a calculat că 4520

de mori de vânt au fost atinse de fulger din 14420, iar dintr'un milion de biserici au fost trăsните 8333.

Acest calcul probează în d'ajuns cât de mult sunt espuse construcțiunile înalte. E neapărat că de la început lumea a cătat mijloacele posibile ca să împuțineze cât se poate mai mult, toate pagubele provenite din cauza electricității atmosferice. Pentru acest scop a inventat paratoneru, care poate să protejeze edificiile de or-ce pericol. Nu pot, natural, ca să intru în deteliul acestor aparate atât de bine făcătoare. dar voi descrie în puține cuvinte istoricul, și principiul pe care sunt basate paratonerele; căci astăzi nu e edificiu mai important în streinătate, ca să nu fie prevăzut cu paratonere. Edificiile, bisericile, morile, fabricile, sunt prevăzute cu ast-fel de aparate, și mulțumită lor, perderile nu mai sunt așa de colosale, ci din contră se micșorează pe fie-care an.

Astăzi nu se mai îndoește nimenea că un paratoner instalat și construit în condițiuni satisfăcătoare, păzește de efectele descărcăturilor electrice, casa, biserica, fabrica, sau or ce edificiu, pe care l'am ineztra cu ast-fel de instrumente.

Cum s'a descoperit acest aparat? Care au fost primele încercări?

Dacă vom lua un obiect, și 'l vom înfășura cu un fir metalic de jur împrejur, și dacă unul din capetele acestui fir il vom lega de o baterie încărcată cu electricitate, iar cel alt capăt il vom lega la pământ, atunci ori de câte ori vom transmite câte un curent electric din acea baterie, electricitatea nu va ataca de loc obiectul. Tot curentul se va scurge la pământ prin mijlocul firului cu care am înconjurat obiectul.

Dacă în locul bateriei, ar fi un alt izvor de electricitate, or cât de mare, în fine dacă în locul acestui curent artificial, ar fi un curent provocat dintr'o descărcătură atmosferică, rezultatul va fi acelaș, obiectul înfășurat cu firul de fer nu va fi de loc atacat. Afară de aceasta s'a făcut o mulțime de experiențe, care au

confirmat în modul cel mai hotărâtor, cele ce spun. Așa, bună oară, d-nu de Romas, a ridicat un smeu la o înălțime de 550 picioare. Firul care ținea acest smeu era înfășurat cu o tresă metalică, și a simțit comuțiunii violente provocate natural, din descărcăturile care aveau loc între smeu, și noriți plini de electricitate din prejur. Aceste experiențe s'au repetat foarte des, și tot-d'auna rezultatele au fost satisfăcătoare. O experiență însă care pot zice că a dat naștere paratonerelor, este următoarea :

În timp de un secol s'a pus pe case vergele ascuțite, înalte, având o comunicațiune cu pământul, și or de cât orți atmosfera era încărcată cu electricitate, fluidul electric a găsit drumul cel mai lesnicios pe aceste vergele, fără ca scânteele, sau detunăturile electrice să atace câtuși de puțin casele.

Dacă nu mă înșel, mi se pare, că aceste prime încercări talmăcesc în modul cel mai deslușit construcțiunea paratonerelor noastre moderne. Aceasta e primul pas făcut de oameni ca să se păzească de efectele trăsnetului, și de aci a plecat idea paratonerului.

Acțiunile care se petrec între paratoner și între noriți încărcăți cu electricitate, urmează niște legi elementare, pe care le omit a le mai descrie.—În țesă generală însă, pentru ca să satisfac principiile distribuțiunii electricității, aș putea spune următorul lucru :

S'a constatat prin experiențe că electricitatea se îngămădește mai mult pe corpurile ascuțite. Între un corp de o formă sferică, rotundă, și între un corp elepsoid, care ar lua la capăt o formă ascuțită, încărcătura electrică va fi tot-d'auna mai mare pe acest din urmă, adică : pe cel mai ascuțit.

Pe acest principiu s'a alcătuit paratonererele.

D-nu Henry de Parville, care se ocupă foarte mult de electricitate, zice că cine-va ar putea să se servească de ploți întocmai ca de un paratoner, căci s'a văzut deja cum electricitatea de pe nori, se scurge

foarte lesne pe biserici, pe fabrice înalte, pe mori și pe copaci.

Ei bine, dacă cine-va are un plop, sau doi plopi prin apropiere, n'are de cât să'l învâlească la bază cu niște fâșii metalice, și să'l țină tot-d'auna în puțină umezeală.

În cazul acesta, vom avea un paratoner escelent.

Chiar la paratonerele cele bune, se cere ca condițiune principală, ca comunicațiunea cu pământul să fie bună, și ne putem esplica destul de bine, pentru ce d-nu Henry de Parville, recomandă că dacă voești să întrebuințezi plopul în locul paratonerului, apoi trebuie să-î faci o îmbrăcăminte metalică și să'l uzi cu apă ca să stea în puțină umezeală.

Dacă cine-va are paratonere, și comunicațiunea cu pământul nu-î bună, atunci în loc să aibă un păzitor, din contră are un vrășmaș care poate să'î aducă cele mai mari nenorociri.

Este probat că arborii înalți au proprietatea de a atrage mai lesne electricitatea, și de aceia în timpul furtunelor, trăsnetelor, nu-î bine să ne adăpostim sub ei. Multă lume în timpul ploiei, se pune la adăpostul copacilor, și atunci fac una din cele mai mari imprudențe. Fenomenele naturale sunt așa de misterioase în cât chiar din senin te lovesc. Așa, de exemplu, voiți cita un cas întâmplat mie.

Eram la biuroul telegrafic de serviciu. Afară era senin, căci pe fereastră nu vedeam urmă de nor, și nici vr'un semn de furtună nu venise în busolă. De odată însă pe când lucram, o scânteie atmosferică destul de simțitoare, a recoșat pe dinaintea mea. Lângă mine aveam pe un coleg, Scarlat Tesio, care ca prin minune rămase ne atins.

Dacă, chiar prin senin, se poate întâmpla ast-fell de lucruri când ești în apropierea corpurilor bune conductore, ce s'ar întâmpla însă pe un timp furtunos, ploios, să stai sub adăpostul unui arbore? Pe ast-fell de ocaziuni trebuie să ne ferim, nu numai de arbori

dar de or-ce corpuri bune conductoare, bună oară : edificii înalte, case învălitate cu metal, și chiar de curenții de aer.

Eu cred că fie-cine poate să priceapă că dacă, în timpul unei furtune, când atmosfera e încărcată cu electricitate, ținem ferestrele, sau ușile deschise, ast-fel ca să se formeze un curent de aer, atunci scânteia electrică găsește drumul cel mai lesnicios pe acolo. Intre aerul de afară, și între aerul din casă se stabilește un fel de curent hrănit de umezală, și care slujește de bun conductor trăsnetului. Cazuri de soiul acesta se întâmplă foarte des. Nu mai departe acum doi ani, la un stabiliment militar din București, s'a întâmplat un fapt identic care a costat viața a patru soldați. Nu e bine dar când atmosfera e încărcată de electricitate, să lăsăm ferestrele deschise.

Chestiunea trăsnetului e foarte bogată. A vorbi cine-va de dânsa în detaliu, este a face o operă voluminoasă. Mie, mi este imposibil ca să ating toate părțile privitoare la acest subiect. Voiu mai atinge însă încă o parte din cele mai importante.

Mulți știm că firele telegraphice sunt agățate pe la diferite edificii. La noi nu s'a adoptat obiceiul de a le îngropa. Sunt sigur că proprietarii, de multe ori se întreb, oare aceste conductoare nu sunt periculoase în timpul furtunei? La Galatz s'a construit o rețea telefonică cu o stație centrală, și șapte posturi finale, iar firele a trebuit să le atașeze pe la diferite case. Cu această ocazie am văzut cum protestați și s'opuneați parte din proprietari, nevoind ca să lase firele agățate pe la casele lor. Printre multe argumente, aduceați în discuțiune și faptul că aceste fire pot să le pricinuiască daune în timpul furtunelor.

Este foarte adevărat ca în timpii din urmă, lumea s'a întrebat adesea ori, dacă firele telegrafice și telefonice, nu măresc pericolul trăsnetului, savanții însă, și inginerii telegrafici, cu toții au căzut de acord, ca să recunoască că ele în loc se fie un pericol, din

contră protejază edificiile pe care sunt așezate. Dacă firele telegrafice sunt bine așezate, atunci ele constituiesc pentru edificiile unde se află, un adevărat paratoner. În privința aceasta s'a făcut experiențe, s'a ținut seama de fulgerile căzute, și tot-d'auna s'a găsit că trăsnetul a căzut pe fire telegraphice, și de acolo dacă comunicațiunea a fost bună s'a dus la pământ.

Se povestesc o singură întâmplare:

Pe linia drumului de fer de la Charleroi, a căzut un trăsnet puternic în gară. Deși în apropiere de trăsnet erau numeroase și înalte case învălitate cu metal: de și prin vecinătate erau usini mari și înalte pe o distanță de 200 metre;— în fine, de și toate împrejurările atrăgeau trăsnetul, cu toate acestea el a căzut pe un fir telegrafic, și scânteia și-a continuat drumul fără să facă vr'o stricăciune.

Dacă n'ar fi fost aceste fire telegrafice, de sigur că trăsnetul cădea pe vr'o casă sau pe vr'o usină din apropiere. Ast-fel de exemple avem foarte multe. și de aceia credința generală este că firele telegrafice, în loc ca să fie un pericol pentru edificii, din contră alcătuiesc un fel de paratoner care păzește edificiile.

Acum e lucru firesc ca fie-care cititor să se întrebe care paratoner e mai bun? Această chestiune atât de arzătoare, și atât de importantă, s'a discutat la Paris în anul 1881, cu ocaziunea congresului ținut de electricianii.

Două paratonere avem mai importante la ordinea zilei:

I. Acela a lui Gay-Lussac, sau paratonerul clasic al lui Franklin, și al

II-a Paratonerul unui Belgian, anume Melsens, care consistă în a învăli edificiul într'o adevărată cușcă metalică, prevăzută cu o mulțime de puncte mici.

Se zice că acest paratoner a dat rezultate escelente.

Or-care însă va pune paratonere, îngrijirea cea mai arem s'o aibă la comunicațiunea acestui aparat cu pă-

mântul, vergeaua să nu fie ruginită. iar dupe schimbarea temperaturii tot-d'auna să'l cerceteze cu deamănuntul. Căci, după cum om zis, un paratoner în condițiuni bune e cel mai statornic protector, în condițiuni rele însă devine un vrăjmaș.

Constantin G. Cotescu,

funcționar în administrația telegrafelor și postelor

VIS, OM...

De-ași putea să 'mă schimb ființa
 Și 'ntr'un vis să mă transform,
 Ași veni furiș la tine
 Cu dulci șoapte să te-adorm.
 Să te țiu la pieptu-mă strânsă
 Fruntea, ochii să 'ți sărut
 Și prin raiuri de iubire
 Să te port într'un minut.

O! atunci la deșteptare
 Sigur că m'ai regreta
 Și-adormind a doua noapte
 Singură m'ai căuta.
 Eū ași reveni la tine,
 Dar, putând să mă transform,
 Sărutându-te într'una,
 M'ași preface iar în om.

Carol Scrob.

CIOCOII VECHI SI NOUI

SAU

CE NAȘTE DIN PISICĂ ȘOARECÎ MĂNÂNCĂ

ROMANȚ ORIGINAL

DE

NICOLAE M. PHILIMON

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— O —

(Urmare)

Când îl eșia înainte vre-o femeie cochetă (de care nu era lipsă nici pe atunci), el, dintr'o simplă cautătură, înțelegea cu cine are a face și ce profit poate să tragă de la dînsa.

Dacă întreținuta vre unui boiăr cu trecere la Curte și bogat, se oprea cu butca, dinaintea prăvăliei sale, el eșia afară, cu capul descoperit, și o ameția cu lîngușiri de tot felul: — «Bine ai venit, prea cinstită coconiță! ce mare cinste pentru mine! cu ce pot să vè slujesc? Am priimit de curênd mătăsării de Veneția, tulpanuri, panglice, rățele și horbote din Lipsca, fesuri albe de Tarigrad, șaluri de Iran¹). Am mai priimit diamanticeale de tot felul: rubine, smaragde și măr-găritare de la cei mai vestiți giuvaergii din Stambul.» — Apoi întorcêndu-se către băeții din prăvălie, le zicea: — «Ei ce se deți ca nisce trântori? scoateți tot ce avem mai frumos

---

1) De Persia

și puneți dinaintea milostivei cocoane, ca să-și aleagă ori ce-i o plăcea.

În câte-va momente se prefira pe dinaintea cochetei, toate borfele și falsele diamante ale inginosului bogasier, fără ca el să trecă pe vre una mai jos de un cap d'operă. În fine cocheta își alegea un inel de diamant, de mărgăritar sau o perniță de odagagiū, și zicea surizând :

— «Cât costiscesce acestea, Kyr Costeo?»

— «Să fac socoteala, milostivo.» Apoi luând în mână obiectele în chestiune, se prefăcea că se gândește la prețul lor și în urmă răspundea cu aer meditativ și serios : — Pe mine mă ține șapte sute de lei ; dar pentru prea cinstitul obraz a panevgheniei tale, le dau tot cu acest preț, căci voiū să mă fac om al casei Domniei tale. Ce, știi ! poate că te voiū ruga și eu de ceva și voiū fi ascultat.»

Cocheta număra banii, și luându-și obiectele cumpărate, eșia din prăvălie, petrecută de curtenitorul bogasier.

Dar fineța lui 'și-o întrebuița mai cu seamă asupra feciorilor de boeri cu stare, și asupra acelora despre care afla că peste puțin timp au să ia vre un *huzmet* gras. Către toți a ceștia el se arăta generos ; îi împrumuta cu bani, le împlinea cu repeziciune ori ce serviciu, devenea Mercurul lor fără plată. La toate înșelătoriile însă de felul acesta, el se ajuta foarte mult cu două copile ale sale, pe care le învățase atât de bine în arta prefăcătoriei, în cât, ele atrăgeau pe tineri în casa lor întocmai ca niște adevărate sirene.

Era foarte curios a vedea cine-va* pe aceste copile, servindu-se de odată cu modestia și cu cochetăria, două arme așa de opuse una alteia. Când pentru prima oară se prezenta vre un tânăr în casa bogasierului, fetele, șezând pe câte un scaun cu ochii plecați în jos, simulaū o modestie, demnă de Sânta Cecilia¹⁾ : dar, dupe ce se informaū despre starea și pozițiunea lui și după ce se mai familiarizaū cu dînsul, atunci își schimbau rolul ; dacă tânărul era sărac sau se introducea în casa bogasierului cu scop de a solicita vre-o facere de bine,

1) Sânta Cecilia, patroana muzicii, era patrieiană Romană.

Ea suna în perfecțiune organul și erea tipul modestiei.

fetele mai adăogău pe lângă modestie, un fel de mândria grosolană care făcea îndată pe solicitator să înțeleagă că n'ar fi rău să se care de acolo și să le lase în pace ; când însă tinărul era bogat și darnic, atunci, smeritele fiice ale Evei, își părăsiau curând sfiala cea prefăcută, și devenind cochete, în toată puterea cuvântului, priimiau cu cea mai destrămată resfățare, glumele, darurile și sărutările junilor libertini.

Pe când fetele întindeau toate aceste curse ca să amețească pe biata victimă, intra în casă și Kyr Costea, cu câte o dulamă vechiă de postav putred, cusută cu fir mincinos, sau vre un alt veștmânt rămas de ani în prăvălia sa, și cu un zâmbet plin de viclenia îi zicea : — «Ia privește, cocoane, această dulamă; ce mai postav! ce mai sârmă de aur! ce mai cusături ! par'că'i un *tifarichiū* 1). Ia îmbrac'o, așa să trăești ! căci trebuia să'ți sează foarte bine cu dînsa.»

Junele, vîzîndu-se pus între ciocan și nicovală, nu putea face alt-fel de cât a îmbrăca haina. După ce se termina operațiunea, grecul privia pe tîner de toate părțile, cu o mirare prefăcută, strigînd : — «Bre ! ce minune ! . . . Luxandrițo ! Marghiolițo ! Ia priviți, tată, pe coconășu ! nu este așa că seamănă cu o Beizadea ? Cât de bine te prînde, coconule ! par'că'i croită pe trupul domniei tale. Ai, să facem un tîrg din două vorbe. Eu te iubesc prea mult ; nu știu ce ai, că m'ai fermecat ; Pe mine, mă ține două-spre-zece *mahmudele* ; dar pentru *hatărul* domniei tale o dau cu zece2). Ai, să fiă de bine!»

Nenorocitul tîner, de și se vedea tot într'un timp și furat și batjocorit, căta să priimească haina, ca să nu'si strice opiniunea de galantom ce avea fetele despre dînsul. Scotea dar punga din buzunar și număra cele zece *mahmudele* cu o nepăsare prefăcută, sau scădea prețul hainei din vre o sumă cu care împrumutase pe grec mai înainte, tot prin astfel de mijloace.

Nu exista casă de boiăr în care să nu intre Kyr Costea sub

1) Cap d'operă de o industrie oare-care, și une-orî primiți de poame.

2) Monedele ce circulă în timpul lui Caragea sunt acestea :

Mahmudia cu lei 38 ; Dodecarul, lei 12 ; funducul, lei 22 ; Nisfiava lei 4, cercliul, lei 3 ; galbenul lei 30 ; sgriptorul lei 12 par. 20 ; sfanțul, lei 2 ; diricliul, lei 12 ; par. 20 ; spețul lei 12 ; crontalerul, lei 14 ; barbuta, lei 2. 10.

diferite pretexte : la gastronomi se introducea pr'in baclavale și dulcele de Tarigrad, pe care le presinta pe la zile mari ; la tinerele cocoane își deschidea intrarea prin glaste cu flori și alte nimicuri femeesti, pe care le da cu prețul jumătate, ca să poată câștiga mai în urmă înzecit, prin intrigi și servicii de amor.

In fine păgânul de fanariot făcea tot ce'i sta prin putință, ca să realizeze proverbul țerei sale.

Iată portretul moral al omului ce alesese Dinu și Duduca, spre a le ajuta, ca să mănânce starea Postelnicului Andronake.

CAPITOLUL XI.

Adeverul e proasta marfa.

Postelnicul Andronake crezându-se asigurat de credința amantei sale prin punerea ei sub paza lui Păturică, își petrecea acum vieța în cele mai dulci plăceri ce pot să dea omului, pozițiunea, aurul și amorul.

Gelosia, unicul rău ce l frământase cât-va timp, dispăruse cu totul prin bunele știri ce priimea despre Duduca, și mai cu seamă prin marea afecțiune și înflăcărutul amor de care ea'i da dovezi pe fie care zi. Unica grijă ce'l preocupa era aceia de a crea norocul credinciosului său servitor, pe care'l orându-i mai înteu *sameș la Hatmăniă* ; dar necrezând de ajuns această resplătire, el rugă pe Caragea, de îl onoră cu rangul de *Sluger*, pe care mai în urmă, îl prefăcu în acel de *Pitar* 1).

Am zis într'unul din capitolele precedente, că din toate slugile casei Postelnicului, numai vătaful de curte străbătuse în adâncul inimei lui Păturică și numai el prevăduse întunecoasele lui planuri și îl urmărea de aproape, fără să lase a'i scăpa din vedere nici una din faptele sale.

Din zioa ênsă când Postelnicul avu nerozia d'a orându-i pe

1) Ceremonia dării rangurilor pe timpul lui Caragea era aceasta : Individul hotărât a lua rang, de era funcționar se recomanda Domnitorului de către Ministrul sub care servia ; iar când se întâmpla să fiă protegiatul vre-unui din boiări, îl recomanda Postelnicul cel mare.

Păturică privighetor asupra faptelor amantei sale, vătaful își îndoi privegherile sale și află toate câte Păturică voia să le țină ascunse; el descoperi nedemna trădare a ciocoiiului și hotărâ să denunțe pe trădător, ca să scape pe stăpânul său de nenorocirea în care voia să'i tragă.

Intr'o zi, pe când Postelnicul se afla singur în odaia sa trântit pe sofa și îngânând pe nas un cântic de amor, vătaful se presintă dinaintea, și după ce'i făcu *temenea* 1) pene la pământ, îi zise:

— „Cocoane Andronake, să trăesci întru mulți și fericiți ani! Cinci ani sunt acum de când te slujesc cu credință și supunere. Ași dori dar să aflu din gura Domniei tale, dacă te-ai mulțămît de mine, ori ba.»

— «Ei bine sunt mulțămît; ce vrei?»

— «Voiesc, Cocoane, să aflu ce părere ai despre mine?»

— «Unde vrei să ajungi prin aceste întrebări?»

— «Voiesc să știu dacă ești mulțămît de mine; așa voi

Ceremonia începe astfel: Domnul se așază pe sofa în sala de primire, iar când se apropia pețitorul de rang se scula în sus și îl îmbrăca cu o haină de mătase albă cu vărgi de fir în formă de viniș sau tunică; apoi adresându-se către persoana caftănită îi zicea cuvintele acestea: „Pentru osârđia și credința cu care ai slujit țerei.“ Aceste cuvinte nu se ziceau tot într'un fel, ci după informațiunile ce avea Domnitorul despre persoana cărúia voia să'i dea rang. Grigore Vodă Ghica când a îmbrăcat cu caftan pe răposatul Barbu Catargiu, s'a servit cu aceste cuvinte: «Te ciustesc cu acest caftan ca să deștept în tine dragostea către faptele cele bune.» Cu ocazia îmbrăcării de caftan a răposatului Tache Ralet, îi zise: Te cinstesc cu acest caftan pentru multa vreme de când stai fără chiverniseală și pentru evghenia neamului tău.“

După aceea Postelnicul cel mare comunica celor de față numele rangului, apoi după dânsul, eșia Seliam Ceanșul sau Bași Bulucbașa și vestea mulțimei numele individului și rangul ce primise.

După săvârșirea ceremoniei, cel ce primea rang, pleca din curtea Domnească, pe jos, dacă rangul era mic, și iar de era de la stolnic în sus îl punea călare pe cal Domnesc împodobit cu cioltare de fir și calcane de argint, și îl petrecea până la locuință cu alaiul Domnesc.

Ajungând la casa sa, venea meterhaneaua și'i cânta, apoi veneau trăsurrile Domnești având într'insele idiclii și cafegii cu tacâmuri de dulceață, catea și ciubuce, toate Domnești, și îl cinstea ca din partea Domnului, iar cel cu rangul căta să plătească lei 400 pentru meterhanea, și câte un buu bacșiș la indichii, cafegii și ciubuccii.

2) Compliment turcesc

iarăși să știu de mă ai de om cinstit sau mă crezi hoț ori șiret.»

— «Ei bine, ești om cinstit, sunt mulțumit de tine, și la zioa mea o să te fac Șătrar.

— «Să'ți ajute Dumnezeu Cocoane! 'ți am mâncat pâinea și sarea atâta vreme, și voiți să'ți mărturisesc o taină care'mi apasă cugetul.

Greul auzind aceste din urmă cuvinte, luă un aer mai serios, și ațintind ochii asupra vătafului, zise:

— «Spune'mi ce taină este aceia despre care'mi vorbești?»

— «Iți aduci aminte, Cocoane, că acum patru ani, ai primit în curtea Domniei tale un copil trențaros și smerit?»

— «Despre Dinu voiești să vorbești?»

— «Tocmai despre dînsul, Cocoane. P'acest copil sărac, Domnia-ta 'l-ai îmbrăcat, 'l-ai hrănit, 'i-ai dat locuință, 'l-ai învățat *elnică*, întocmai ca pe un grămătic domnese; apoi 'l-ai miluit cu *huzmet* și boiăria 1). Ei bine Cocoane; ia spune'mi, așa să trăești, ce părere ai despre dînsul?»

— «Foarte bună; este băiat cinstit și mă iubește ca pe un tată.»

— «Uite, Cocoane, la pontul acesta nu mă unesc cu părerea Domniei tale. Eu, de și sunt un prost pe lângă Domnia ta, dar din zioa când a venit în curtea Domniei tale, 'mi s'a părut un fățarnic și un șiret de frunte; 'l-am urmărit pas cu pas, crezând că poate sunt amăgit; dar purtarea lui, în loc să risipească bănuielile mele, le întărea și mai mult. Duoi ani de fățarnicia fură de ajuns, ca să te facă să'l iei drept omul cel mai cinstit din lume, și să'l orânduiești păzitor al Cocoanei Duducăi, despre care bănuiai că te înșală.»

— «De unde știi că mă'nșeală?»

— «Lasă-mă, Cocoane, să isprăvesc, și vei judeca mai bine dacă minț sau spui adevărul.»

— «Urmează; dar gândește-te că de'mi spui minciuni, iți voi da cinci-zeci de topuze la tălpi 2).»

1) Slujbă și rang.

2) În timpul aceea se bătea la falangă cu nuiele de răchită sau cu topuzul. Acesta din urmă însă înfricoșia mai mult pe pacient, căci osebit de durerea ce'l făcea să simță, de multe ori îi vătămă oasele tălpii piciorului.

— «O miă, milostive, de voiù minți.»

— «Aide, spune.»

— «Pe dată ce Dinul s'a mutat la Cocoana Dduca, a început s'o păzească după porunca domniei tale; însă nu cu socoteală de a'ti spune adevărul și a te scăpa de necinste, ci ca să'l aibă de frică și să facă cu dânsa ce va voi.»

— «Și ce s'a întâmplat dupe aceasta?»

— «A prins'o în grădină cu calemgiul despre care o bănuiai, și în loc să'l aducă legat dinaintea domniei tale, a făcut alt-ceva.»

— «Ce a făcut? spune, și gândește-te la cele cinci-zeci de topuze.»

— «S'a unit cu greaca, care s'a dat la dragoste cu dânsul, ca să'ti mănânce mai lesne averea și astă-zî pe când domnia ta te silești să'l scoți la obraze, el te necinstește și'ti-l mănâncă și averea.»

— «Și cu ce dovezi poți tu să sprîjinești aceste pîri?»

— «Cu nici o dovadă; afară de cinstea mea, căci ei, șireții, au luat măsuri ca să nu lase nici o urmă despre nelegiuirea lor.» BCU Cluj / Central University Library Cluj

Postelnicul, luând tot ce auzise drept minciuni și pări născute din gelosia, încrunță figura, și cu un gest de mânia și o gravitate cu totul otomană, zise vîtaful:

— «Afară mișelule; să nu'ti mai calce piciorul prin curtea mea, că'ti voiù înmuia spatele cu bătaia.»

Pe când vîtaful eșia pe ușă, disperat căși a compromis viitorul, fără cel puțin să scape pe stăpînu-său de nenorocire și de desonoare, o *butcă* cu cai albi intră în curtea Postelnicului, și dintr'însa eși o femeie învîluită, care se sui pe scări cu cea mai mare iuțea.

Această femeie era Dduca. Ea simțise de mult că vîtaful o spionează, și printr'o coincidență, norocită pentru dînsa, ea avuse chiar atunci idea de a veni la Postelnicul ca să preîntâmpine furtuna ce bănuia că poate să se ridice asupra capului ei.

Cum intră în casă, își scoase maloteaua sa blănită cu samur, și ridicând vîlul dupe obraz, lăsă să se vază acele frumuseți încântătoare care răpise atâtea inimi. Era însă în tră-

surile feței ei ceva care dovedea o agitațiune interioară foarte mare. Postelnicul simți aceasta și prevădend chiar din neașteptata ei venire, că o să se întâmple ceva, o privi cu amor și 'i zise :

— „Vino lângă mine, îngerul meu, lumina ochilor mei!“

Greaca răspuse printr'un suspin, dar nu se mișcă de loc.

— „Ce ai Duducuțo? tu oftezi.“

— „N'am nimic.“

— „Aceasta nu se poate, sufletul meu; spune de ce ești tristă? Îți lipsește ceva? te-a supărat cine-va? spune.“

Greaca începu să plângă, și înecatâ de suspine, îi zise :

— „Am venit să'ți spui că de astă-zî înainte, nu mai sunt amoroasa domniei tale; mă duc la călugăria.“

— „Și de ce, inima mea?“ — adăose Postelnicul cu mirare.

— „Știi domnia ta prea bine.“

— „Să n'am parte de ochii mei, dacă știu ceva.“

— „Când ai venit întâia oară la mine, și 'mi ai spus că mă iubești, BC mi ai zis că o să mă iei de soț, și o să mă faci să gust toate plăcerile lumii; iar acum, după ce m'ai făcut să jertfesc toate gusturile vieții mele pentru domnia ta, îți bați joc de mine ca de o țigancă.“

— „Eū imi bat joc de tine! Ești nebună, Duduco!“

— „Tot ce am zis este adevărat. Și care luare în ris poate fi mai mare decât aceea de a nu te încrede în mine? Ce bănuiele 'ți am dat eū de când trăim împreună, ca să'ți poți îndrepta asprimea ce de doi ani întrebunțezi asupra'mi?“

— „Ce asprime! ce nedreptăți sunt acelea despre care'mi vorbești?“

— „Ajungem la fățarnicia, *archon* Postelnice. Dar ce cruzime poate fi mai mare decât aceea de a bănuii cinstea unei femei ce 'ți s'a dat cu cea mai mare dragoste, și a mă pune sub paza unui nelegiuit care mă omoară cu nesuferitele lui privegheri. Eū nu mai sunt volnică să'mi descoper nici una din cele mai nevinovate plăceri femeiești: de es puțin prin grădina ca să gonesc uritul singurătății, ciocoii domniei tale mă urmărește pe furiș; de cânt câte ceva ca să mă desfățez, el aținteașă la mine niște ochi plini de venin, prin

care pure c'ar voi să'mi zică : — Tu iubești pe altul și pentru dînsul cântî, iar nu pentru stăpănu-meu. — Nelegiuitul mă urmărește în tot locul, până chiar și în sânta biserică, unde mă duc să'mi vîers focul suferințelor și să cer întărirea de care am trebuință, ca să pot răbda toate chinurile lui.“

— «Acestea sunt năluciri. Păturică este un băiat cum se cade, și chiar de va fi cutezat să te privegheze, îți jur pe Dumnezeu că nu cunosc nimic din câte îmi spui, și ca să'ti dau o dovală și mai mare despre aceasta, îți făgăduesc că'l voi dojâni cu asprime.»

— „Nu mă mulțumesc cu atât. Cer ca sa'l scoți chiar astăzi din casa mea, sau părăsesc acea casă care s'a făcut o temniță pentru mine. Acesta este singurul mijloc de a mai viețui împreună. Primești sau nu?“

Postelnicul, fiind robit de această syrenă amăgitoare, nu putu să reziste la teribilul asalt, ci 'i zise surizînd : — „Aidi de ! fiă după voia domniei tale, Duducăto ; vino în brațele mele să te sărut.“

Greaca căzu pe pieptul lui și brațele ei fine se impletciră de corpul cel robust al fanariotului, întocmai precum se impletește edera pe un stejar vârtos ; buzele lor se împreunară și remaseră câte-va momente într'un extas febril. Pentru Postelnicul Andronake, ce era orbit cu totul de amorul Duducăi, aceste momente erau o fericire ne spusă căci se încredința din nou despre fidelitatea amantei sale. Pentru iscusita greacă însă, aceste sărutări înfocate erau numai o cursă prin care 'și înlesnia mijloacele de a amăgi mai tare și mai bine, pe acela ce ea voia să exploateze.

Două ore în urma acestei scene de ipocriziă și nerușinare, Dinu Păturică, complicele Duducăi, eșia din casa ei cu zâmbetul fericirei pe buze ; căci devenise vâtaf de curte al Postelnicului. Ceia ce mai avea acum de făcut, era răpirea definitivă a stării făcătorului său de bine.

CAPITOLUL XII.

Una la mâna!

Dinu Păturică, cum se instală în postul de vătaf, pe care 'l dorise atât de mult, chiamă pe toate slugile curții și le ținu un cuvânt prin care le făcu cunoscut că în timpul fostului mai nainte vătaf se făcuse mare risipă în curtea stăpânului său, și că el nu va suferi să se urmeze și în timpul său, asemenea fapte: „Voiu pedepsi, — zicea el, — fără milă pe toți aceia ce vor cuteza să înșele pe boiărul, măcar cu o para.“ — Apoi după aceia, numără pasările din curte, coti buțile cu vin, luă chieile pivniței din mâna chiălarului, și p'ale cămării din mâna jupănesii, scoase pe sofragiū și pe stolnic, sub cuvânt de mîncătorîă, și puse în locul lor pe alții, aleși de dînsul după sprînceană!

Aceste aspre măsuri ajunseră la urechia Postelnicului și el se bucură foarte mult, căci găsise după părerea lui, un om cinstit ca să'l scape de ruina către care mergea cu pași repezi; nu știa însă că acel om, în care se încredea atât de mult, era cel mai fin dintre toți hoții, și că măsurile lui economice nu erau decât o cursă întinsă, prin care voia să'l adoarmă, ca să'i poată mânca averea mai lesne.

După ce Păturică făcu tot ce putu ca să'si dea aer de om cinstit și cu durere de inimă de averea stăpânului său, el se înfățișă dinaintea lui și 'i dete socoteala de toate măsurile ce luase.

Greul ascultă cu bucurie toate proiectele de economie ce 'i înfățișă ciocoii; apoi exclamă cu o mulțumire învederată:

— «Bravo, Dinule! *aferim*, copilul meu! cum îngrijești tu de averea mea, așa să îngrijească Dumnezeu de tine.»

Aceste binecuvântări de al căror înțeles echivoc un om cu frica lui Dumnezeu s'ar fi spăimântat, nu făcură nici o impresiune în inima ciocoii; el plecă capul în jos spre semn de mulțumire și zise:

— „Stăpâne, tot ce am făcut pentru domnia ta, nu este decât un mic semn de mulțumire pentru multele faceri de bine

ce ai s ev ersit asupra nevrednicului t eu rob. — Alta mai am s a spui  Panevgheniei tale.“

— ‹Spune, Dinule ; s a vedem.

— „Domnia-ta ai mo ii, vii, livezi de pomi, hele taie  i zalhanale.“

— „A a precum zici; am din toate acestea “

— „Ei, bine ! st ap ane. Trebuie s a facem cercetare pe la toate aceste acareturi, c aci poate s a fi  c alcate de vecini ; poate c a arenda ii tai  p adurile, strică livezile de pomi; lasă morile  i hanurile in neingrijire  i, bine vezi domnia-ta, acestea aduc der ap anari st arii măriei tale. Trebuie dar s a trimi i un om credincios s a cerceteze,  i s a  i aducă stiin a l murit  despre toate acestea.“

— ‹Ai dreptate. Dinule,  i iată  i poruncesc ca chiar de m ine s a pui in lucrare această cercetare.“

Conversa iunea aceasta se intrerupse prin venirea Postelnicului Vlahu i, ca s a invite pe Fanariot la masa ce dedea tr amisului imp arateasc in pricina haraciului. . . . .

A doua zi pe la seapte ore de dimineat , un t en r imbrăcat cu haine arn u e ti foarte galante,  i inso it de doue-zeci  i cinci *idiclii*, sub comanda marelui *Satirgi-Boța al C m ar siei*, str ab teau in insa p adure a Vlăsiei.

Era pe la mijlocul lui Maiu ; aerul dulce al dimine ii, imb als amat de mirosul florilor sălbaticice  i de acel parfum răcoros al frunzelor de cur nd crescute, r sp ndea peste tot o suflare invitatoare, pas erele s lt nd prin cr ngi c nta acele mi de melodii sublime, care isbir  in inima omului  i melancolia  i plăcere.

Pe c nd c letorii  i urmau drumul in tăcere, de o dată se auzi e ind dintre desi ul pădurei, o voce care c nta cu multă expresiune, o melodi  intristatoare  i eroică.

Când cortegiul ajunsese destul de aproape spre a deosibi cuvintele c ntare ului, el se opri de sine i ca s a poată asculta această baladă caracteristică pentru timp i de atunci :

‹Frunză verde de secară !
Nu mai e dreptate in țară.
De dai jalbă la Domni ,
Te treze ti la Sp t ria

Și d'acolo la Divan
 De-ți perzi vremea câte-un an.
 Frunză verde de molotru!
 Dacă astă-zî sunt în codru,
 Cu pistol la cingătoare
 Si cu flinta pe spinare,
 De ce nu mă 'ntrebi creștine
 Să-ți spui focul ce-arde'n mine?
 Am avut mumă și tată,
 Casă mare 'ndestulată,
 Zece vite în coșar
 Si parale în buzunar;
 Dar grecul afurisit
 Tot ce-am avut mi-a răpit;
 Părinți, nevestă, copii
 Nu mai sunt între cei vii.
 Nu 'mi a mai ramas pe lume
 De cât eū și ce'i pe mine.
 Frunză verde iasomie!
 Aide-ți frați la haiducie
 Să scăpăm de lighioi
 De cochinți¹⁾ și de ciocoi.»

Simțul acestor versuri și mai cu seamă focul cu care erau cântate, făcu o urită impresiune în inima călătorilor; dar mai ales junele ce părea a fi stăpânul, se gândi puțin; apoi țintind ochii asupra lui Satirgi-Bașa, îi zise:

— „Ce zici tu, Radule, despre acest cântec: n'ar fi bine să pregătim armele?”

— „Armele! . . . și de ce?”

— «Auzi acolo de ce? Parc'ai uitat că suntem în Vlășia în cuibul tuturilor tilharilor?»

— «Așa e Coccoane Dinule; dar tot e mai bine să ne căutăm de drum, și să lăsăm pe bieții creștini în pace să-și verse focul ce le arde inima, că mult sunt amărăți sermanii.»

1) Cochinți și cațaoni, sunt numele obicinuite ce le dau țărani, grecilor arendași.

- «Dar dacă vor fi hoți și vor năvăli asupra noastră.»
- „N’avea grijă, Cacaoane Dinule; îi cunosc eu.»
- „Ai zis că îi cunoști?”
- „Da; am zis.“
- „Si de unde îi cunoști?”
- „Când eram *nefer* la Spăthăria, am văzut pe căpitanul lor venind la Spătarul.“
- „La Spătharul? și ce căta la Spătharul un căpitan de hoți?” — adaogă Păturică cu aer de mirare prefăcută.
- „Venise să’și prenoiască *huzmetul* de hoția.“
- «Dar asta nu e de crezut, Radule.»
- «Voești să te încredințezi că’i adevărat?»
- „Da, voesc.“

Satirgi-Bașa scoase un flueraș de pământ, de la cingătoare, și puindu’-l în gură, făcu să iasă dintr’însul câte-va sunete ascuțite. Nu trecu mult și suita călătorilor fu încongiurată de vre-o câți-va flăcăi, scurți de stat, vânoși și înarmați pênă la dinți.

— «Bine ați venit sănătoși, flăcăi!» — zise Satirgi-Bașa răsucindu-și mustața cea lungă și zâmbind.

— „Bine v’am găsit, boiări domnia-voastră!” — răspuseră tâlharii.

- „Unde este Gheorghe?”
- «Care Gheorghe?»
- „Căpitanul vostru.“
- «A! a! Căpitanul . . . s’a dus cu câți-va feceori să calce pe Mărgineanu.»
- „Pe părintele Arhimandritul?»
- „Da, boierule, pe dînsul că’i gras la ceafă.»
- „Dar bine, mai, nu’i păcat?»
- „Păcat? . . . Dar el se gândește oare la păcat, când ține șapte opt țitiori în casă, și când nenorocește pe tot anul câte două-zeci, trei-zeci de fete?»
- „Ce spui, măi băiete; le face el toate acestea?”

(Va urma).